

АСОЦИАЦИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ РУСЕ
ASSOCIATION FOR REGIONAL DEVELOPMENT OF RUSE DISTRICT

ДОКЛАД

**ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЗАДАЧА (1)
МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА
РАЗВИТИЕ 2014–2020 НА ОБЩИНА ЦЕНОВО, ОБЛАСТ РУСЕ**

**СЪГЛАСНО ДОГОВОР 02020022017 ДЗ ОТ 20.02.2017 Г.
МЕЖДУ ОБЩИНА ЦЕНОВО, ОБЛАСТ РУСЕ И
„АСОЦИАЦИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ РУСЕ“**

28.06.2017 година

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

стр.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ АБРЕВИАТУРИ И СЪКРАЩЕНИЯ	3
ВЪВЕДЕНИЕ	4
1. ОБЩИ МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ	5
1.1. НОРМАТИВНО ОСНОВАНИЕ И НЕОБХОДИМОСТ ОТ МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА ЗА РАЗВИТИЕ	5
1.2. ОПИСАНИЕ НА ИЗПОЛЗВАНАТА МЕТОДИКА ПРИ ОЦЕНКАТА НА О П Р И НА ПОДХОДА ПРИ ПРОВЕДЕНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ	7
1.3. ОЦЕНКА НА ПРОДЪЛЖАВАЩАТА УМЕСТНОСТ И СЪГЛАСУВАНOST НА СТРАТЕГИЯТА С ЕВРОПЕЙСКИТЕ, НАЦИОНАЛНИТЕ И РЕГИОНАЛНИТЕ ПЛАНОВИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ	11
2. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЦЕНОВО СЛЕД 2013 ГОД.	16
2.1. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРЕДИШНИ ОЦЕНКИ НА ПЛАНА ЗА РАЗВИТИЕ 2014 - 2020 НА ОБЩИНА ЦЕНОВО	16
2.2. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ ЗА ИЗМЕНЕНИЯ В ИКОНОМИКАТА, СОЦИАЛНИЯ КАПИТАЛ И КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В ОБЩИНАТА	17
2.2.1. ИЗМЕНЕНИЯ В ОБЩОТО СЪСТОЯНИЕ НА ИКОНОМИКАТА	17
2.2.2. ТЕНДЕНЦИИ В ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО НА ОБЩИНАТА	22
2.2.3. ИЗМЕНЕНИЯ В СОЦИАЛНИЯ КАПИТАЛ И КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ	28
3. МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО ЗА ПЕРИОДА 2014 - 2020	30
3.1. ОЦЕНКА НА ПРОДЪЛЖАВАЩАТА ВАЛИДНОСТ НА S W O T – АНАЛИЗА И НА ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА	30
3.2. ОЦЕНКА НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО ЗАЛОЖЕНИТЕ ПРИОРИТЕТИ, МЕРКИ И ИНДИКАТОРИ В О П Р	35
3.3. ОЦЕНКА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ В О П Р	47
3.4. ОЦЕНКА ЗА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ И НА ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И НАБЛЮЧЕНИЕ	68
3.5. ПРЕПОРЪКИ, ИЗВЕДЕНИ ОТ МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА И НАСОКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА АКТУАЛИЗИРАН ДОКУМЕНТ ЗА ПЛАНА	73
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	76
ЛИТЕРАТУРА	77

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ АБРЕВИАТУРИ И СЪКРАЩЕНИЯ

АДИ	Актуализиран документ (на общинския план / областната стратегия)
БВП	Брутен вътрешен продукт
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗМСМА	Закон за местно самоуправление и местната администрация
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на Структурните инструменти
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
КФ	Кохезионен фонд (за сближаване)
МСП, МИГ	Малки и средни предприятия, Местна инициативна група
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МУ	Методически указания за разработване на общински планове за развитие
НПО, НСИ	Неправителствена организация, Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие (референтна рамка)
ОВОС	Оценка за въздействието върху околната среда
ОДЗ, ОСЗ	Областна дирекция „Земеделие“, Общинска служба „Земеделие“
ОП	Оперативна програма
ОПР, ОС	Общински план за развитие, Общински съвет
ОСР, ОСтр	Областен съвет за развитие, Областна стратегия за развитие
ПРОПР	Програма за реализация на общинския план за развитие
ОП “РР”	Оперативна програма „Региони в растеж“
ОП “РЧР”	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
П Р С Р	Програма за развитие на селските райони
ПУДООС	Предприятие за управление на дейности по опазване на околната среда
ПЧП	Публично-частно партньорство
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
РПР, РСР	Регионален план за развитие, Регионален съвет за развитие
РЦВ	Район за целенасочено въздействие (подкрепа)
СП, СЦР	Стратегически приоритети, Северен централен (планов) район
SWOT	Силни страни, слаби страни, възможности, заплахи (анализ)
ТГС	Трансгранично сътрудничество
УДО	Управление на дейностите с отпадъци
УО	Управляващ орган (на Оперативна програма)
LAU 1	Местни административни единици от ниво 1 за статистически цели
NUTS	Класификация на териториалните единици за статистически цели

ВЪВЕДЕНИЕ

Укрепването на стратегическия и интегриран подход за планиране и прогнозиране на социално-икономическото развитие на регионите и общините в България е изключително важно в съвременните условия на втори по ред програмен период на членство в ЕС. Този подход и инструментариумът от цели, принципи, правила и конкретни процедури за провеждане на регионалната политика на ЕС в България имат решаващо значение за устойчивото балансирано развитие на общините. Тяхната съвкупност от тук нататък ще обобщим като „стратегическа рамка на регионалната политика“.^{1/}

Рамката на регионалната политика се определя от правната рамка, институционалната рамка и програмната рамка. Правната рамка е дефинирана основно от Закона за местно самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), който е пряко свързан с обекта на въздействие на регионалната политика (общините) и Закона за регионалното развитие (ЗРР). От своя страна ЗРР предписва програмната рамка на регионалната политика на нива „региони“ (както NUTS 2, така и административни области NUTS 3) и на ниво местно развитие (общините).

Основните постановки на **З Р Р** (в сила от 31.08.2008 г., обн. ДВ. бр. 50 от 30 май 2008 г., и следващите изменения и допълнения до последното изменение от 7.02.2017 г.) са съобразени с целите и принципите на регионалната политика в ЕС и нейните регламенти за координация и използване на Структурните фондове (СФ) и на земеделските фондове на ЕС (ЕЗФРСР и ЕФМДР) като ключов източник на финансиране на регионалното и местното развитие. Действието на закона води до създаването на работеща система от стратегически планове (програмни) документи, които са координирани като **обем, съдържание, времеви и териториален обхват** от Националната стратегия за регионално развитие, областни стратегии за развитие (2014 – 2020 г.), регионални планове за развитие (2014 – 2020 г.) и общински планове за развитие (2014 – 2020 г.).

Програмната рамка на политиката за развитие на регионите и общините за сегашния Втори програмен период, формулирана съобразно Стратегия „Европа 2020“ изисква постигането на **интелигентен, устойчив и приобщаващ** икономически растеж, който да осигури в крайна сметка адекватно на вътрешните и външните фактори балансирано развитие на регионите и особено на общините чрез **стратегии и проекти за развитие на бизнеса, социалните общности и териториите**.

Настоящата междинна оценка (МО) на плана 2014 – 2020 г. за развитие на Община Ценово, Област Русе, по принцип обобщава опита от разработените преди 2017 г. два общински плана за развитие (ОПР) през 2006 и 2013 г., МО на първия ОПР през 2012 г., актуализиран документ на плана 2007 – 2013 през 2012 г., последваща оценка на ОПР 2007 – 2013 през 2013 г. и предварителна оценка на ОПР 2014-2020 , изготвена успоредно с разработването на последния през 2013 г.

^{1/} / Методически указания (МУ) за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Р България, регионални планове за развитие, областни стратегии за развитие и общински планове за развитие (2014 – 2020), МРРБ, Заповед No РД-02-14-2402/22.11.2011

РАЗДЕЛ 1. ОБЩИ МЕТОДИЧЕСКИ НАСОКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

1.1. НОРМАТИВНО ОСНОВАНИЕ И НЕОБХОДИМОСТ ОТ МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Общинските планове за развитие (ОПР) са съществен елемент в йерархичната система от програмни документи за регионално развитие, регламентирани от ЗРР. В същото време те са основният документ за **устойчиво интегрирано местно развитие**, като се регламентират в съответствие с чл. 13 (1) на ЗРР, (доп.- ДВ, бр. 82 от 2012 г.). От една страна ОПР е инструмент за решаване на приоритетни местни проблеми и задачи, а от друга - осигурява «вход» към проектното финансиране чрез националните и европейски финансови ресурси. С тези планове се определят средносрочните цели и приоритети за развитие на общините, в съответствие с целите и стратегиите на плановите документи от по-висок ранг, като се отчитат специфичните характеристики и потенциала на съответните общини.

О П Р е стратегически документ от средносрочен характер, определящ целите и приоритетите за местно развитие, както и финансовите ресурси за неговата реализация. ОПР очертава рамката за устойчиво социално-икономическо и инфраструктурно развитие и представлява инструмент за формиране на цялостна, дългосрочно ориентирана политика за местно развитие в съответствие с националните, регионалните и местни приоритети. От друга страна, ОПР осигурява връзка с проектите за местното социално-икономическо развитие.

ОПР на Община Ценово 2014 – 2020 г. е **стратегически документ** за развитие на общината, приет с Решение No 368/2014 год. на Общинския съвет (ОС) на Община Ценово. ОПР е разработен от консултантска фирма „И – Финанси“ в съответствие с Методическите указания на МРРБ според Заповед No РД-02-14-2402/22.11.2013.²

На основание чл. 33, ал. 1 от **ЗРР** за реализация на документи за стратегическо планиране, междинната оценка на **ОПР 2014 - 2020** трябва да се извърши към средата на периода на тяхното действие, т.е. към средата на 2017 г.

Междинната оценка (МО) на изпълнението на **ОПР на Община Ценово, Област Русе** се извършва на горното основание и в изпълнение на договор **No 02020022017 ДЗ** от **20.02.2017** г. между Община Ценово, Област Русе и Асоциацията за регионално развитие на Област Русе (АРРР). Част от тази МО, в състав от Въведение, Раздел 1 и Раздел 2, посочени в съдържанието на разработката се изпълняват от „Европроекти – Русе“ ЕООД с ръководител/изпълнител проф. Николай Найденов съгласно договор за подизпълнение от 24.02.2017.

Целта на междинната оценка е да се осигури независима експертна и актуална информация за постигнатите в Община Ценово, Русенска област резултати от прилагането и изпълнението на плана, към момента на нейното извършване.

---

² / Договор за безвъзмездна финансова помощ No 13-13-5/27.11.2013 г. между община Ценово и ОП „Административен капацитет“, съфинансирана от ЕС чрез ЕСФ.

Предмет на МО е **анализът и оценката** на изпълнението на целите, приоритетите и мерките, заложи в плана за развитие на Община Ценово. В този смисъл тя използва също резултатите от проведената от „И-Финанси“ ЕООД в края на 2013 г. предварителна оценка на ОПР 2014 – 2020 на Общината.

Потребността от извършването на МО се обуславя от следните обстоятелства:

- изисквания в стратегическите и програмни документи за регионално развитие, съобразно ЗРР и Правилник за неговото приложение, както и методическите указания на МРРБ от края на 2011 г.;
- реалностите на социално-икономическите процеси в ЕС и страната в периода след отшумяване на финансово-икономическата криза 2009 – 2012 год.;
- потребността от създаване на ефективни взаимодействия между местните общности за усвояването на структурните и земеделските фондове на ЕС чрез реализация на значими проекти за социално-икономическо развитие на общината;
- формиране на съгласувана оценка за обхвата и съдържанието на местно развитие за периода от МО до края на програмния период 2014 – 2020 година.

• **РОЛЯ И ЦЕЛИ НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА НА О П Р**

Ролята на междинната оценка е фокусирана върху аналитичен преглед и сравнителен анализ на резултатите и въздействието от прилагането на ОПР на Община Ценово с оглед отразяване влиянието на социално-икономическите фактори на национално, регионално и местно ниво. Определящи тук са приоритетите на регионалната политика на ЕС за периода до 2020 г. и особеностите на произтичащата от тях национална програмна рамка за България, съставена от Споразумението за партньорство на РБългария с ЕС и прилагането на оперативните програми за България за периода 2014 – 2020 год.

Междинната оценка се осъществява след началото на изпълнението на плана, много често - в средата на плановия период (в този случай се нарича оценка в средата на периода). Този подход е залегнал в нормите на ЗРР, като изисква **междинната оценка да се проведе** до края на четвъртата година след приемането на съответния документ. Основната функция е препрограмирането - **промяната при необходимост на ОПР** въз основа на оценката на първите резултати от неговото изпълнение. При тази оценка са особено силно изразени инструменталната, обучителната и корективната функция на оценяването, респ. обратната връзка.

Целта на МО по принцип е да подпомогне цялостното управление на ОПР, включително актуализиране, ако е необходимо, а също и осигуряване на информация за подобряване изпълнението на плана и в частност – подобряване на координацията. Поради необходимостта от формулиране на изводи и препоръки за евентуална актуализация на ОПР – Ценово, в тази част на МО е разработен Раздел 2 „Анализ на тенденциите за изменения в социално-икономическия профил на Общината“.

Целите на МО на ОПР на община Ценово са да се оценят началните резултати от изпълнението и по този начин да подпомогне наблюдението и управлението на ОПР. В този смисъл, МО поставя фокуса върху изпълнението на плана с цел подобряването качеството на последващото актуализиращо планиране.

Фокусът върху изпълнението се постига чрез оценка на ефикасността и ефективността, докато фокусът върху подобряването на качеството и съответствието на планирането с промените на социално-икономическата среда на Общината се постига чрез:

- изследване на промените в контекста на стратегията;
- актуален преглед на изпълнението на стратегията;
- необходимите промени, за максимизиране въздействието на стратегията.

Междинната оценка включва: анализ на резултати от предишни оценки, оценка на продължаващата уместност и съгласуваност на стратегията, оценка на ефективността и ефикасността на изпълнението до момента и на очакваните въздействия върху целите (доколко е вероятно постигането на целите) и на тази основа - на политиката и разпределението на финансовите ресурси, оценка на качеството на прилагането и организацията на мониторинга, изводи и препоръки за актуализация на ОПР въз основа на оценката за продължаващата валидност на анализа на силните и слабите страни и потенциала за развитие на Общината.

1.2. ОПИСАНИЕ НА ИЗПОЛЗВАНАТА МЕТОДИКА ПРИ ОЦЕНКАТА НА ОПР И НА ПОДХОДА ПРИ ПРОВЕДЕНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ

В съответствие с Методическите указания (МУ) на МРРБ, предмет на наблюдението и оценката на ОПР е изпълнението на целите и приоритетите му, на основата на подготовката и изпълнението на мерките, включени в Програмата за реализация на плана. Цели се осигуряването на оценка за ефективно изпълнение на ОПР с оглед: (1) постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и (2) ефикасно разходване на ресурсите за реализация на мерки и проекти в плана.³

Съгласно МУ на МРРБ, Междинната оценка (МО) на ОПР, включва четири основни компонента: (1) оценка на първоначалните резултати от изпълнението; (2) оценка на степента на постигане на съответните цели; (3) оценка на ефективността на използването на финансовите ресурси и процедурите за управление и наблюдение; (4) изводи и препоръки за (евентуална) актуализация на документа.

На практика, междинната оценка се концентрира не само върху изпълнението на ОПР, но може да се използва за (евентуално) подобряване на качеството на самия план. Фокусът върху **изпълнението** се постига чрез оценка на ефикасността на действията и ефективността им съобразно изразходваните средства. При **подобряването на качеството** и съотносимостта на плана, фокусът се постига не само чрез преглед на изпълнението на ОПР, но и съобразно тенденциите за промени в средата и необходимостта от максимизиране въздействието на ОПР.

Междинната оценка има ограничени възможности за оценка на въздействията, тъй като не само има изместване на проявлението на въздействията във времето, но и самата интервенция от проектите в рамките на ОПР не е приключила. Затова консултантският екип си постави за цел изготвянето на документ не само с „констатации“ за постигнати резултати за първите три години на изпълнението на ОПР в „рамката“ на наличното финансиране, но и със изводи и препоръки

---

³ / виж. Раздел 2.2.5 „Необходими действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана на стр. 124 в МУ на МРРБ от м. Ноември 2011 г..

за евентуална актуализация на ОПР и постигане на реалистични цели до края на периода.

Методологията на МО се основава на структуриран и систематичен подход при събиране, анализиране и представяне на информацията и може да се обобщи така:

1. Избор на логика на процедурата, съгласно МУ на МРРБ от 2011 г.;
2. Разработване на методика и методи на междинната оценка;
3. Събиране, анализ и оценка на първични количествени и качествени данни;
4. Събиране на допълнителна информация от местни заинтересовани страни;
5. Обобщаване на резултати и формулиране на изводи.

Основните критерии, съгласно които е разработена МО на ОПР-Ценово са: **обоснованост** на изводите и предложенията; **ефективност** на изразходване на средствата; **ефикасност** на предложените изменения в плана; **въздействие** на корекциите за постигане на целите; **устойчивост** на резултатите от Оценката.

Междинната оценка на Община Ценово формално обхваща периода 2014 - 2016 г. , но анализите, констатациите и експертните преценки се отнасят до тенденции. За оценка на изпълнението на ОПР се използват документи (отчети) за първите три години на неговото изпълнение. За оценка на тенденциите обаче се използва и информация за социално-икономическите показатели на развитието за цялостния период 2012 – 2016 г., т.е. за 5 години, при което има статистическа устойчивост на тенденциите. В случая се осигурява допълване на информацията от ежегодните отчети на Общината с ключови и характерни за цялостния период обобщени данни.

▪ **ОСНОВНИ (МЕТОДИ) ЕТАПИ НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА**

ПРОУЧВАНЕ: През този етап бе създадена организацията за провеждане на МО. Проучени бяха основните планови и стратегически документи – Общински план за развитие на община Ценово 2014-2020 г., както и годишните доклади на Кмета на общината за неговото изпълнение, Областната стратегия за развитие на област Русе и Регионалният план за развитие на Северен централен район 2014-2020 г. За нуждите на анализа и оценката бе събрана базова информация и статистически данни от Общинската администрация - Ценово, Териториалното статистическо бюро (ТСБ) гр. Русе, Дирекция „Бюро по труда” - Бяла, Общинска служба „Земеделие и храни” - Ценово и от Информационната система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз (ИСУН). За целите на проучването бяха използвани също справки, анкети и информация в Интернет. Проведени бяха срещи и консултации със специалисти от Община Ценово, за което съставителите на настоящата оценка **благодарят** на Ръководството на Общината.

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА: През този етап бяха обобщени и анализирани събраните данни, факти и информация. Изготвена беше МО на ОПР - Ценово, резултатите от която са описани в настоящия доклад. Анализирани и оценени за периода до края на 2016 г. са: първите резултати от изпълнението на плана; степента на постигане на съответните цели; ефективността на използването на финансовите ресурси и процедурите в Общината за управление и наблюдение; извършен е подробен анализ и оценка на тенденциите за изменения в социално-икономическото развитие на общината, изпълнението на целите и приоритетите, доколко е подходящ ОПР

и капацитета за координация на отговорните за неговото прилагане органи. Направени са изводи, обобщения и препоръки за подобряване на работата по изпълнение на ОПР и за актуализирането му за периода до края на неговото действие (2020 г.).

СЪГЛАСУВАНЕ И ПРИКЛЮЧВАНЕ: Това е заключителният етап, свързан със съгласуване на Доклада от МО с Общинска администрация - Ценово. Направените допълнения, коментари и забележки от страна на администрацията на Общината са взети под внимание и са включени в доклада за междинната оценка.

▪ **ИЗПОЛЗВАНИ МЕТОДИ ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА**

За изготвяне на междинната оценка са използвани следните методи:

- (а) **Наблюдение** – пряк метод за събиране на данни и информация;
- (б) **Проучване** - на документи, информация и данни от различни източници;
- (в) **Описание** – описват се факти, данни, резултати, изводи и препоръки;
- (г) **Анализ и синтез** – анализира се базовата входяща информация и данни и се обобщават резултатите за нивото на изпълнение на ОПР;
- (д) **Оценка** – оценява се степента на изпълнение, степента на постигане на заложените цели, ефективност и ефикасност на използваните ресурси и други;
- (е) **Сравнение** – сравняват се данни, факти, показатели и резултати и на тази база се правят изводи и препоръки;
- (ж) **Работа в екип** – съгласуваност, разпределение на задачите и синхрон в действията на екипа за изготвяне на междинната оценка за изпълнение на ОПР;
- (з) **Оценка на SWOT анализа** за силните и слабите страни, възможностите и заплахите, дали ще се осигури изпълнението на ОПР до края на програмния период;
- (и) **Индексен метод** - изравняване равнището на даден показател, заложен в ОПР към неговото равнище в минал период или време, прието за база;
- (й) **Графичен метод** – за изобразяване на данни, факти, тенденции чрез геометрически изображения и функционални зависимости.

▪ **ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ**

Основният методически подход в изготвянето на МО е съчетание от външна експертна оценка и консултиране с администрацията. Основните източници на информация за изготвяне на междинна оценка на ОПР - Ценово включват:

- (а) Общински план за развитие на Община Ценово (2014 - 2020 г.);
- (б) Годишни доклади и данни за изпълнението на ОПР на община Ценово;
- (в) Областна стратегия за развитие (ОСтР) на Област Русе (2014-2020 г.);
- (г) Регионален план за развитие на Северен централен район 2014 – 2020 г.;
- (д) Стратегически документи от европейско и национално ниво – Стратегия „Европа 2020”, Споразумение за сътрудничество на Р България за периода 2014 – 2020 г., Национална концепция за пространствено развитие 2012 – 2025 и др.;
- (е) Интернет сайтове и портали на: Областна администрация - Русе, НСИ, Агенция по заетостта (АЗ), на оперативните програми към секторните министерства, на Програма за развитие на селските райони и други;

(ж) Текущи статистически данни, предоставени от ТСБ – Русе, Общинска земеделска служба – Ценово и други.

При подготовката на МО беше събрана информация от първичните документи, посочени в таблица 1.1 по долу, чрез които се оценяват постигнатите резултати и цели в хода на изпълнението, както и ефективността от използването на финансовите ресурси и процедурите за наблюдение и управление.

Таблица 1.1

Структура на първичните документи, предоставени от община Ценово

Наименование на документа	Период на валидност
1. Мандатна програма на Кмета за управление на Община Ценово през периодите (2011 – 2015 г.) и (2015 – 2019 г.)	2011 – 2015 2015 - 2019
3. Отчети на Кмета за изпълнението на мандатна програма за управление на общината	2014, 2015
3. Комплект документи за планиране на бюджетите и капиталовите разходи на Общината по години	2012 – 2017 вкл.
4. Годишни отчети за изпълнението на бюджетите и капиталовите разходи на Общината Ценово по години на периода	2012 – 2016 вкл.
5. Списък на сградите общинска собственост с информация за година на построяване, площи и други параметри	2012 – 2016 вкл.
6. Годишни програми за управление и разпореждане с имотите общинска собственост	
7. Списък на притежаваните сгради и промишлени системи, обект на управление по енергийна ефективност	
8. Отчети за изпълнение на плановете за енергийна ефективност съгласно член 12/ЗЕЕ	2011 – 2014 вкл.
9. Програма за опазване на околната среда, вкл. раздел „Лечебни растения на територията на Общината“	2016 - 2020
10. Програма за управление на отпадъците	2016 - 2020
11. Отчети за изпълнението на решенията на Общинския съвет	2014 – 2016 вкл.
12. Годишни доклади за наблюдение и изпълнение на плана за регионално развитие на Общината	2014 – 2016 вкл.
13. Матрична карта за оценка индикаторите на общински политики	2014 – 2016 вкл.
14. Общинска стратегия за развитие на социалните услуги	2010 - 2015
15. Отчети за изпълнение на дейности, заложи в общинската стратегия за развитие на социалните услуги	2014 – 2016 вкл.
16. Културен календар	2014 – 2016 вкл.
17. Годишни програми на читалищата	2014 – 2016 вкл.
18. Годишни отчети за дейността на читалищата	2014 – 2016 вкл.
19. Годишни планове за младежта в Общината	2014 – 2017 вкл.
20. Отчети за изпълнението на годишните планове за младежта	2013 – 2016 вкл.
21. План за действие по приоритетите на националната стратегия за интеграция на ромите	2015 - 2020
22. Отчет за изпълнение на Плана за действие в изпълнение на националната стратегия за интеграция на ромите	2015 - 2017

Някакви съществени трудности в процеса на изготвяне на МО не бяха срещнати, като администрацията на Община Ценово оказва пълна подкрепа за осигуряване на необходимата информация и документи по оценката. Благоприятно бе и наличието на пълна и всеобхватна система от измерими индикатори за изпълнение на ОПР, предложена от „И-Финанси“ ЕООД при подготовката на самия ОПР 2014 - 2020.

1.3. ОЦЕНКА НА ПРОДЪЛЖАВАЩАТА УМЕСТНОСТ И СЪГЛАСУВАНОСТ НА О П Р - ЦЕНОВО С ЕВРОПЕЙСКИТЕ, НАЦИОНАЛНИТЕ И РЕГИОНАЛНИТЕ ПЛАНОВИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

• СЪОТВЕТСТВИЕ С ПЛАНОВИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ НА ЕС

Основният планов и стратегически документ на Европейско ниво, спрямо който ОПР 2014 – 2020 на община Ценово се оценява за съгласуваност и уместност е стратегията „Европа 2020“ за развитие на ЕС в перспектива до 2020 година. Това е стратегията за постигане на целта: **„ЕС да се превърне в една интелигентна, устойчива и приобщаваща икономика“**.

Чрез стратегията „Европа 2020“ се планира до 2020 г. да се постигнат пет амбициозни цели – за **заетост, иновации, образование, социално сближаване и устойчив климат / енергия**. Във връзка с това, всяка страна членка на ЕС прилага свои собствени национални цели и действия във всяка от тези области.

Петте цели на ЕС към 2020 в детайлизирано изражение са:

- **Заетост** - 75% от икономически активното население (на възраст 20 - 64 г.) да бъдат заети, което означава около 40% от населението да бъде заето;
- **Научно-изследователска дейност / иновации** – 3 % от БВП на ЕС да бъде инвестиран в научно-изследователска дейност и иновации;
- **Климатични промени и парникови емисии** – да се намалят с 20% спрямо 1990 г., като 20% от енергията към 2020 г. е от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ), а енергийната ефективност да нарасне с 20 % спрямо 2013 година;
- **Образование** – да се намали нивото на отпадане от училище под 10%, над 40 % от хората на 30 - 34 години да са завършили висше образование.
- **Бедност/социална изолация** – рязко да се намали броя на хората, които живеят в бедност и социална изолация или в риск от това.

Горните цели дават обща представа за очакваните равнища на основните параметри на ЕС през 2020 г. **Те са взаимосвързани и взаимно подкрепящи се**, тъй като: (1) подобряването на образованието подпомага намаляването на бедността и повишаването на нивото на заетост; (2) повечето научно - изследователски дейности / иновации в икономиката, комбинирани с по- ефективни ресурси, правят регионите конкурентоспособни и създават работни места; (3) инвестициите в екологични технологии са предпоставка за противодействие на нежелателни промени в климата, като се създават нови работни места и бизнес.

Заложената в ОПР – Ценово 2014-2020 стратегическа цел, пет приоритетни области и свързаните с тях специфични цели са уместни и актуални, като тяхното изпълнение би допринесло за постигане на целите за развитие в европейски контекст. Включените в плана мерки и отделни проекти за **алтернативно земеделие**

с участие на **млади фермери** и за малки **преработвателни предприятия за земеделието** ще способстват за **повишаване на заетостта** в Общината. ОПР на Общината е актуален и относно повишаване на квалификацията на земеделските производители. Заложени са също инициативи за **икономия на енергия**, грижа за **околната среда** и подобряване **качеството на живот**, които съответстват на стратегията 20/20.

• СЪОТВЕТСТВИЕ С НАЦИОНАЛНИТЕ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

Стратегията „Европа 2020“ се конкретизира за България чрез „Споразумение за партньорство“ 2014–2020. Споразумението се основава на Националната програма „България 2020“, според която към 2020 г. България да стане: **ДЪРЖАВА С КОНКУРЕНТОСПОСОБНА ИКОНОМИКА, С УСЛОВИЯ ЗА ПЪЛНОЦЕННА СОЦИАЛНА, ТВОРЧЕСКА И ПРОФЕСИОНАЛНА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ЛИЧНОСТТА С ИНТЕЛИГЕНТЕН, УСТОЙЧИВ, ПРИОБЩАВАЩ И ТЕРИТОРИАЛНО БАЛАНСИРАН ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ.**

Споразумението за партньорство се базира на пет **Стратегически приоритета** със секторен характер, които се конкретизират чрез оперативните програми (ОП) по министерства за периода 2014 - 2020. Стратегическите приоритети (СП) са: **СП 1:** Образование, квалификация и заетост за сближаващ растеж; **СП 2:** Иновации и инвестиции за интелигентен растеж; **СП 3:** Свързаност и зелена икономика за устойчив растеж; **СП 4:** Добро управление и достъп до качествени административни услуги; **СП 5:** Стратегическо териториално измерение (политики за местно развитие; развитие на селските райони; развитие на райони с туристически потенциал).

Съгласно ЗРР, регионалното развитие на национално ниво в България се програмира чрез: Национален план за развитие НПР БГ 2020 и Национална стратегия за регионално развитие (НСРР) 2012 – 2020. Тези стратегически документи определят дългосрочните цели и приоритети за регионално развитие на страната. Анализираното от Изпълнителя съдържание на ОПР – Ценово за програмния период 2014 – 2020 показва, че стратегията за развитие на Общината съответства в общи линии на НПР 2020 и НСРР 2012-2020. Така, цели се пълноценното използване на местния природен, материален и социален капитал и по конкретно: мерки за опазване на природната среда; подкрепа за развитието на МСП в земеделието и хранителната индустрия; за развитието на човешкия капитал и на неговите институции, подобряване на качеството на живот в селищата и на достъпа до образователни, здравни и социални услуги.

• СЪОТВЕТСТВИЕ С РЕГИОНАЛНИТЕ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

Съгласно ЗРР, осъществяването на ОПР на общините е необходимо да се съчетава с циклите на областните стратегии и на регионалните планове за развитие. В МО се съпоставят уместността, съгласуваността и изпълнението на целите и приоритетите на ОПР – Ценово с тези на Регионалния план на Северен централен район (РПРСЦР) и Стратегията за развитие на Област Русе.

Визията на СЦР предвижда бързо и устойчиво развитие с параметри на европейски регион в Дунавското пространство с решаващото участие на млади инициативни хора. Стратегическата рамка включва **четири стратегически цели:**

(1) **икономическо сближаване** към Дунавските региони чрез подобрена заетост, производителност на труда и иновации в икономиката;

(2) **социално сближаване** чрез преодоляване на социалните различия и намаляване риска от социална изолация и бедност;

(3) **териториално сближаване** чрез свързаност и балансирано, интегрирано и устойчиво развитие на територията и селищата;

(4) **опазване на околната среда**, съобразно рисковете от климатични промени, прилагане на добри практики за ограничаване на замърсяването и енергоемкостта.

Основната стратегическа цел на област Русе за 2014 – 2020 г. е: **“Интензивно и устойчиво икономическо, социално и териториално развитие за постигане на «европейски» стандарт на живот**. Предвижда се това да се постигне чрез използване на естествените предимства като център за България в Дунавския регион и чрез установените механизми за териториално сътрудничество.

В стратегията за развитие на Област Русе са формулирани четири стратегически цели (табл. 1.2), които **съответстват напълно на броя и формулировките** в Регионалния план за развитие на СЦР, посочени по-горе.

За съжаление, както мисията, така и визията за Община Ценово, дадени в ОПР 2014 – 2020 не показват целевото състояние на територията, а формулират определени действия като **„Устойчив растеж и европейско развитие“** (за мисията) и **„Постигане на мисията** чрез балансирано пространствено развитие, инвестиции в публична и социална инфраструктура, стимулиране на икономическия потенциал и защита на природното и културното наследство“ (за визията). Въпреки претенцията, че визията отговаря на стратегията „Европа 2020“ (стр. 102 на ОПР), няма виждания за очакваната степен на икономическо и социално развитие към края на програмния период, а се показва начина за това - предимно инвестиции чрез публични средства.

За да изследваме уместността и съгласуваността на ОПР 2014-2020 на Община Ценово са сравнени формулираните в областната стратегия на Област Русе стратегически цели (**СЦ**) и приоритети (**П**) за периода, с приоритетите (**П**) и целите (**Ц**) в общинския план за развитие на Община Ценово - **Таблица 1.2** по-долу. Както се вижда, **налице** е почти пълно **съответствие** между стратегическите цели и приоритети от Групи 1, 3 и 4 на двата документа – на областно и общинско равнище.

Така например на **СЦ 1** в областната стратегия „Икономическо сближаване ..... чрез развитие на собствения потенциал и използването на европейски механизми“ в ОПР съответства приоритет **П1** „Интелигентен растеж и икономическо развитие“. Приоритетите **П1...3** за **СЦ1** на областната стратегия съответстват по дух и съдържание на специфичните цели **Ц 1 ... 8** на приоритет **П 1** в ОПР. Единствените различия са в **С 4** „подобряване организацията и качеството на човешките ресурси в аграрния сектор“ и в част от **Ц6** „... и повишаване на качеството на живот в селата“ на ОПР, които не съответстват на **СЦ1** „Икономическо сближаване“ в областната стратегия. Според нас мястото на двете специфични цели в ОПР е повече към втория формулиран приоритет **П 2** „Постигане на социално сближаване“.

Пълно сближаване по двойки „Областна стратегия“ – „Общински план Ценово“ има за третата и четвъртата стратегически цели (приоритети) – **табл. 1.2.** Добро съответствие има и между **СЦ 2** „Социално сближаване“ на Областната стратегия и приоритети **П 2** и **П 5** на ОПР – Ценово. Характерно за ОПР е, че е отделен специален приоритет **П5** „Укрепване административния капацитет и развитие на професионални умения“ с четири специфични цели. В същото време **СЦ 2** на областната стратегия има аналогичен приоритет **П 2.4** „Развитие на административния капацитет и усъвършенстване управлението на регионалното развитие“. Това според нас показва, че е било възможно приоритет **П5** на ОПР да се слее към горния **П2** и така съответствието между двата документа би било не само фактически, но и формално.

Таблица 1.2

Сравнение между стратегическите цели (СЦ), приоритетите (П) и специфичните цели (Ц) в Областната стратегия - Русе и ОПР на община Ценово

Областна стратегия - Русе	Общински план за развитие - Ценово
<p>СЦ 1: Икономическо сближаване .... чрез развитие на собствения потенциал и използването на европейски механизми; (П 1.1: подкрепа за повишаване конкурентоспособността на МСП и развитие на икономика, основана на знанието, иновациите и новите технологии); П 1.2: опазване и развитие потенциала на природните дадености и културно-историческото наследство за насърчаване и укрепване на туристическия сектор); П1.3: насърчаване развитието на земеделския и горския сектори и диверсификация на дейността в селищата с потенциал за това чрез алтернативни производства и услуги)</p>	<p>П 1: Интелигентен растеж и икономическо развитие (Ц1: повишаване производството и продукцията; Ц2: изграждане на подходяща бизнес среда и повишаване на инвестиционния интерес към Общината; Ц3: оптимално използване на природните ресурси за развитие на земеделието; Ц4: подобряване организацията и качеството на човешките ресурси в аграрния сектор; Ц5: подобряване качеството и маркетинга на земеделските продукти; Ц6: разнообразяване на икономическите дейности и повишаване качеството на живот в селата; Ц7: създаване регионален клъстер „Зърнопроизводители“; Ц8: развитие на алтернативен туризъм.</p>
<p>СЦ 2: Социално сближаване чрез преодоляване вътрешнорегионалните различия в социалната сфера, ограничаване на социалната изолация и условия за развитие на човешкия капитал (П2.1: изграждане на устойчив и развит пазар на труда; П 2.2: повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособна икономика, образование, подобрени условия за труд и социално включване); П 2.3: Устойчив и приобщаващ растеж на човешкия капитал чрез подобрен достъп до социални услуги и развитие на спорта; П 2.4: развитие на административния капацитет и усъвършенстване управлението на регионалното развитие)</p>	<p>П 2: Постигане на социално сближаване чрез укрепване и развитие на човешкия капитал: (Ц1: постигане на гъвкав пазар на труда и социална интеграция; Ц2: повишаване качеството на образованието; Ц3: подобряване на здравните услуги и свободния достъп до тях; Ц4: развитие на културата, спорта и младежките дейности; Ц5: развитие на социалните услуги и интеграция на уязвимите групи.</p> <p>П 5: Укрепване административния капацитет и развитие на нови професионални умения (Ц1: укрепване капацитета на общинската администрация и координацията в процеса на изпълнение на ОПР; Ц2: подобряване организацията и качеството на административните услуги; Ц 3: засилване на партньорството и междуобщинското сътрудничество; Ц 4: създаване на програмен и проектен капацитет)</p>
<p>СЦ 3: Териториално сближаване чрез развитие транспортната и комуникационна инфраструктура, подобряване на селищната</p>	<p>П 3:Техническа и инженерна инфраструктура: (Ц 1: обновяване и доизграждане на техническа инфраструктура, стимулираща развитието на</p>

<p>среда и интензифициране териториалното сътрудничество (ПЗ.1: развитие на транс - портната и комуникационна инфраструктура; ПЗ.2: интегрирано устойчиво градско развитие и укрепване на полицентричната мрежа; ПЗ.3: разширяване териториалното сътрудничество)</p>	<p>конкурентоспособна икономика, вкл. доходи на населението; Ц 2: изграждане, разширяване и поддържане на техническа инфраструктура, подобряваща жизнената среда)</p>
<p>СЦ 4: Опазване на околната среда и енергийна ефективност (П 4.1: опазване и ефективност на екологичните ресурси; П 4.2: подобряване на енергийната ефективност чрез модерна инфраструктура и намаляване на енергийната зависимост)</p>	<p>П 4: Екологично развитие (Ц 1: трайно подобряване на екологичното състояние на община Ценово)</p>

Въз основа на резултатите от **Таблица 1.2** и направения анализ е обоснован и формулиран изводът, че приоритетите и специфичните цели на ОПР 2014–2020 г. на Община Ценово са в съответствие и кореспондират добре с областната стратегия за развитие на Област Русе. Вижда се, че в ОПР има включени широк набор от мерки за подобряване на професионалното обучение в перспективни сфери на развитие като алтернативно земеделие и преработвателна индустрия за земеделски продукти и по този начин да се повиши нивото на заетост на човешките ресурси в Общината. Включени са също мерки за укрепване на административния капацитет и развитие на нови професионални умения за програмен и проектен капацитет.

Тъй-като Областната стратегия за област Русе се съгласува по стратегически цели и приоритети с Регионалния план за развитие (РПР) на Северен централен район (СЦР), по метода на индукцията може да се приеме, че **целите и приоритетите на ОПР- Ценово също са в съответствие с плана за развитие на СЦР.**

Извод: Целите и приоритетите на ОПР – Ценово в общи линии съответстват на европейските, националните и регионалните планове и стратегически документи. Детайлният анализ на съдържанието на мерките, планирани за постигане на всяка от стратегическите цели на ОПР обаче показва (*на прима vista*), че са **включени прекалено много мерки**, названието на които в някои случаи е неясно или има характер на цели. Възможна причина за това е, че консултантът, разработил ОПР 2014 – 2020 е заложил изключителна свързаност на общинския план спрямо Областната стратегия, въпреки че поради характера на територията (*малка селска община, липса на индустрия и др.*) такава „обвързаност“ може и да не е възможна.

Възможно е да има и друго по-логично обяснение, че поради изискванията при кандидатстване с проекти по Оперативните програми на ЕС, потребността от тях е трябвало да се доказва чрез предвидени в ОПР приоритети и мерки. Без да сме анализирали в детайли съдържанието на мерките в ОПР на Общината, считаме, че подобен подход за началото на периода 2014 – 2020 е бил целесъобразен, но може да има риск от неизпълнение на част от мерките и проектите поради липсата на финансиране или на експертен капацитет. А това може да наложи по необходимост след МО да се пренапишат част от мерките в ОПР или да се разработи актуализиран документ за изпълнението на плана за периода до 2020 г.

Раздел 2. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЦЕНОВО СЛЕД 2013 Г.

2.1. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРЕДИШНИ ОЦЕНКИ НА О П Р – ЦЕНОВО

Единствената предишна оценка на ОПР 2014-2020 на община Ценово е Предварителната оценка (ПР), извършена в края на 2013 г. По-долу реферираме тази оценка като се акцентира на тези части, където имаме определени резерви и които са обект на детайлен анализ и оценка в Раздел 3 на междинната оценка (МО).^{4/}

Може да се оцени, че **обхватът и фокусът на анализ** на актуалните **тенденции и процеси, проблеми и потенциали за развитие** на община Ценово са сравнително пълни и са позволили да се формулират насоки за развитие на икономиката, на социалните общности и на територията въз основа на вътрешния ѝ потенциал и условия за развитие. В тази част на **ПО** от 2013 год. е извършено:

- оценка на социално-демографското състояние и заетостта на населението;
- анализ на тенденции и процеси за развитие на икономиката, социалната сфера, инфраструктурата, екологичното състояние и рискове, и нивото на административен капацитет в община Ценово, очаквани в периода 2014-2020.

Извършеният в предварителната оценка **SWOT–анализ**, според нас, въпреки широкия обхват от вътрешни и външни фактори е необходимо **отчасти да се прецизира**, особено ако по-нататъшната работа по настоящата **МО** докаже необходимостта от допълване и дори актуализиране на ОПР в перспектива до 2020 г. **Основният проблем** е, че по-голямата част от т.нар. „възможности“, формулирани в SWOT-анализа са в своята същност „цели, желания и дейности“ на общностите, **а не шансове от външната социално-икономическа среда**. Поради това изкривяване и нереалистичност на оценката на положителните външни фактори, не може да се ограничи влиянието на слабите (вътрешни) страни и на външните заплахи върху стратегията за развитие. Така, в крайна сметка, на практика няма адекватност между формулираните в **ОПР** цели и приоритети и наличните записи в SWOT–анализа, за което се претендира в цитираната **ПО** от края на 2013 г.

Втори проблем според нас е, че „отделните приоритети на настоящия ОПР – Ценово за периода 2014-2020 планират да подобрят развитието, като се поставя фокус върху опазването на околната среда и повишаването на административния капацитет за управление в полза на бизнеса и гражданите. Всъщност, разчита се на фондовете на ЕС и бюджета за публични проекти, **а не се акцентува** на вътрешния икономически потенциал (земеделие и местна индустрия), както е формулирано в увода на предварителната оценка от края на 2013 год.

От посочените в ОПР сравнителни предимства и потенциали, реалистично е развитието на земеделието и свързаните с него предприятия, но **само при наличието на местен предприемачески капацитет**, докато подходящото „географско-погранично разположение, *но без културно-исторически ресурси (моя бележка)*, не е реалистично за развитието на туризъм? Не е ясно също, как и

^{4/} ПР е извършена от „И-Финанси“ ЕООД успоредно с разработване на ОПР 2014-2020.

доколко външните фактори (без реални „добри възможности“ от тях) имат връзка с предлаганото условие за привличане на инвестиции и коопериране с други общини от региона?

2.2. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ В ИКОНОМИКАТА, СОЦИАЛНИЯ КАПИТАЛ И КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В ОБЩИНАТА СЛЕД 2013 Г.

Целта на анализа за тенденциите на изменение в социално-икономическата дейност в община Ценово е да се подготви базата за оценка на първоначалните резултати и постигането на целите и приоритетите в ОПР на Общината. След самата оценка, обект на Раздел 3.2 ... 3.4, може да се получи комплексна картина за хода и проблемите при изпълнението на ОПР през първите три години 2014 – 2016 г., с оглед на решението за (евентуално) актуализиране на плана за периода до 2020 год.

По-надолу е представен анализът на изменение на тенденциите в изменението в периода след 2013 год. в последователността: (1) общо състояние на икономиката, вкл. състоянието на индустрията и услугите в общината; (2) земеделско и горско стопанство; (3) човешки ресурси и институции, т.е. социален капитал; (4) качество на живот – инфраструктура и опазване на околната среда. Подобна последователност се основава на философията на устойчивото развитие на селските райони.

2.2.1. ИЗМЕНЕНИЯ В ОБЩОТО СЪСТОЯНИЕ НА ИКОНОМИКАТА

Обобщените данни за основните икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Ценово за периода 2012 – 2015 год. са показани в табл. 2.1 по-долу. Въз основа на тези данни е разработена табл. 2.2 и са анализирани тенденциите за изменение за всеки от трите сектора, и за общината като цяло.

По данни на ТСБ – Русе за периода 2012 – 2015 г., Община Ценово остава на последно място в Област Русе по показателите «Произведена продукция» и «Нетни приходи от продажби», като най-близка до нея е Община Борово.

Данните от табл. 2.1 за 2016 год. показват основния структурен проблем в икономиката на Община Ценово – много висок относителен дял на аграрния сектор, т.е. ниска степен на диверсификация. Както се вижда, произведената продукция от селското и горското стопанство има дял 70 %, а приходите от продажби – 61,7 % от резултата общо за трите сектора. Аграрното производство поради едностранната си структура (преди всичко зърнени и технически култури) е силно механизирено и не създава достатъчно работни места за жените и юношите от местното население.

Делът на индустриалните предприятия е 21,9% при произведената продукция и 18,7% от приходите от продажби. Делът на услугите при двата показателя е 7,6% и 19,6%, т.е. на практика близък до този на индустрията.

Както се вижда от обобщаващата таблица 2.1, общият брой предприятия на практика нараства със 7,6% за периода 2012 – 2015 год. Този ръст се дължи вероятно на новоразкритите «бизнеси» на млади фермери в Община Ценово, тъй като доказаният ръст в предприятията на селското и горско стопанство е 19%, а броят фирми в индустрията и услугите остава постоянен.

Въпреки ръста на броя предприятия в земеделието, Община Ценово има най-малко стопански субекти (стопанства и фирми) в сравнение с останалите общини в областта (относителен дял 1,1-1,2% от общия брой предприятия в областта. Както в останалите общини от Област Русе, най-много са предприятията от категория «микро предприятие» с до 9 (девет) души персонал.

Таблица 2.1

ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ НА НЕФИНАНСОВИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ЗА ОБЩИНА ЦЕНОВО

Год.	Икономически сектори	Пред- приятия	Произведена продукция ¹	Нетни приходи от продажби	Заети лица ²	Наети лица ²	Разходи за възнаграж- дения	ДМА
		Брой	Х и л я д и л е в а		Б р о й		Х и л я д и л е в а	
2012	ОБЩО:	170	21 318	24 641	490	345	2 021	16 062
	СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	68	18 075	17 287	284	222	1 376	13 817
	ИНДУСТРИЯ*	16	863	1 003	46	33	119	1 767
	УСЛУГИ	86	2 380	6 351	160	90	526	478
2013	ОБЩО:	169	21 581	27 033	483	343	2 081	17 227
	СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	68	17 611	18 309	262	205	1 418	15 099
	ИНДУСТРИЯ*	16	1478	1402	63	52	208	1344
	УСЛУГИ	85	2492	7322	158	86	455	784
2014	ОБЩО:	169	22 743	28 603	501	352	2 205	16 638
	СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	71	17 895	19 241	280	216	1 537	14 231
	ИНДУСТРИЯ*	15	2553	2607	66	54	254	1402
	УСЛУГИ	83	2295	6755	155	82	414	1005
2015	ОБЩО:	183	27 945	33 316	493	335	2 315	17 800
	СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	81	19 705	20 542	282	214	1 707	15 843
	ИНДУСТРИЯ*	17	6115	6227	61	50	237	1244
	УСЛУГИ	85	2125	6547	150	71	371	713

¹ Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика

² Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

* Сектор "Индустрия" включва дейности: добивна промишленост, преработваща промишленост, производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване и строителство.

Тенденции за икономическите показатели в периода 2012–2015 г.

Вид на икономическия сектор	Изменение на икономическия показател, %			
	Нетни приходи от продажби	Общо заети лица в общината	Разходи за възнаграждения	Разходи за Д М А
Селско и горско стопанство	+ 18,0	постоянни	+ 24,0	+ 13,2 %
Индустрия	+ 620,0	+ 32,6	+ 90,0	- 30,0
Услуги	постоянни	- 6,3	- 30,0	+ 260,0
Общо за всички сектори	+ 35,0	постоянни	+ 16,0	+ 10,8

Нетните приходи от продажби на предприятията за периода 2012 – 2015 година нарастват общо с 35% за трите сектора, т.е. средно с 8 – 9 % годишно. Идустриалните предприятия имат най-голям ръст на приходите от продажби (620% за периода, т.е. усреднено по 150% годишно) и този ръст до известна степен се дължи на увеличението на броя заети в сектора. Ръстът при земеделието за периода е 18%, без да се увеличава заетостта, т.е. има увеличение на производителността на труда. Приходите от продажби нямат ръст за периода, причина за което може да бъде слабото търсене на услуги поради ниската покупателна способност на населението.

Друг показател, който позволява да се направи извод за състоянието на икономиката в общината е броят на заетите лица и разходите за възнаграждения в периода 2012 – 2015 година. За разлика от негативната тенденция в периода 2005 – 2010 год., анализирана в ОПР 2007 – 2013, броят заети лица остава **сравнително постоянен**. Ръстът в заетостта в индустриалния сектор е 32,6%, но при земеделието и услугите заетостта остава постоянна. От тук може да се направи изводът, че има смисъл да се разкриват МСП и в индустриалния сектор, въпреки че територията има дадености за устойчиво развитие преди всичко на селското и горското стопанство.

Анализът на данните от ТСБ в табл. 2.1 показва, че в периода 2012 – 2015 год. нарастват разходите за възнаграждения в индустрията и земеделието. Според табл. 2.2, ръстът средно за икономиката в общината е 16% за периода, т.е. средно 4% годишно. Най-голям е ръстът в индустриалните предприятия (90%) и земеделието (24% за периода). В сектора на услугите обаче, възнагражденията намаляват с 30%, като спадът е пропорционално по-голям от намалението на броя заети в сектора.

За съжаление, въпреки че при постоянен брой заети средната заплата расте с темпа на разходите за възнаграждения, тя примерно за 2015 год. е средно около 4700 лв./годишно, т.е. **около минималната работна заплата!** Показателно е също, че през този период, поради аграрния характер на производство, средната годишна заплата на заетите в Община Ценово остава най - ниска в сравнение с останалите общини в областта. От друга страна, средната заплата в Област Русе като цяло

изостава от средното ниво за страната. Това означава, че в края на анализирания период «ножицата» между средната заплата за България и получените възнаграждения в Община Ценово се увеличава още повече.

Благоприятно за икономиката на Община Ценово е значителното нарастване на инвестициите в дълготрайни материални активи (ДМА) в размер на 10,8% за изследвания период. Най-значителен е бруто ръстът на инвестициите в аграрния сектор, като този резултат е вследствие от доброто усвояване на ЕЗФРСР през последните четири години на действие на Първия програмен период 2007 – 2013 год. Необходимо е обаче да се увеличават инвестициите за производство и преработка на земеделска продукция с по-голяма добавена стойност като плодове и зеленчуци, иновативни животински продукти, селски туризъм.

Индустриалният сектор в общината бележи спад от 30 % на разходите за ДМА през изследвания период 2012-2015 год. В същото време, предните три икономически показателя показват значителен ръст. Това ни навежда на обяснението, че причина за спада на ДМА е особеният характер на индустриалните предприятия в общината – с ниска фондоемкост и висок дял на труда. Това според нас налага необходимостта от засилена подготовка и разработване на проекти за иновации и технологична модернизация на производството в периода до 2020 г. с финансиране от тази ОП към Министерство на икономиката.

Посочената по-горе особеност на общинската икономика за силна зависимост от земеделието се потвърждава от проучването на броя заети във фирмите от типа на МСП, т.е. тези с над 9 души заети – **табл. 2.3**. От посочените фирми, които са с най-голям брой заети в Общината към 2016 год., над 60% като брой са в сектора на земеделието и горското стопанство. В същото време, предприятията от земеделието и горското стопанство от **табл. 2.3** са осигурявали 73,5% от общия брой заети в тези предприятия в края на 2016 год.

Таблица 2.3

Брой заети в най-големите предприятия на Община Ценово към 2016 год.

Наименование на предприятието, седалище и вид на производството	Брой заети
1. ППК „Старт – 93“- с. Караманово (селско стопанство – зърнени, технически и фуражни култури)	70
2. „Еколес 2002“ ЕООД – с. Ценово (горско стопанство и дърводобив)	38
3. „Полис инженеринг“ ЕООД – с. Ценово (общо строителство, тръбопроводи)	22
4. ЗКПУ „Янтра“– с.Ценово (селско и ловно стопанство и свързани услуги)	21
5. „Надежда 2008“ ООД – с. Белцов (селско стопанство)	14
6. ЕТ „Маринела Симитчиева“ – с. Ценово (хлебни и сладкарски изделия)	13
7. „Наутилус“ ООД – с. Ценово (магазин и заведение)	12
8. ЕТ „Сика–Симеон Монеv и др.“ – Ценово (поставяне на ПВЦ дограма, производство на мебели)	12
9. ЗКПУ „Зора – Белцов“ – с. Белцов (селско стопанство)	11
10. ЕТ „Галина Александрова“ – с. Ценово (селско стопанство)	10

Важно е да се отбележи също, че броят заети в тези предприятия през 2016 г. е останал същият както в ОПР от 2013 год. Броят заети в две нови предприятия – за комбиниран фураж в с. Долна Студена е 5 души, а за пакетиране на торове – 2 души.

• ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЕКОЛОГИЧНИЯ И СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ

Въпреки съществуващия потенциал в Общината за развитие на тези два характерни за селските райони видове туризъм, от обобщения преглед за тенденциите може да се каже, че този подотрасъл към 2017 г. не се развива съгласно планираните мерки на ОПР. Единствени постижения са маркирането и изграждането на две екопътеки в долината на р. Янтра през 2013 – 2014 год.

В процеса на оценка на резултати от изпълнението на ОПР- Ценово към 2017 г. е необходимо да се оцени изпълнението на заложените в плана мерки и проекти за:

- (1) Изграждане на къщи за гости в селищата от общината
- (2) Изграждане на допълнителни екопътеки, заслони за туристи, беседки и др.;
- (3) Разработване на общински проекти за валоризация на природните и културно-исторически забележителности с цел туризъм.

• ИЗВОДИ ЗА ТЕНДЕНЦИИТЕ В ОБЩАТА ИКОНОМИКА НА ОБЩИНАТА

От ОПР 2014 – 2020, разработен през 2013 г. се вижда, че в община Ценово има неизползваеми ДМА (общински земи – частна общинска собственост, сгради и съоръжения) които могат да се използват за разкриване както на нови хранително-вкусови производства, така и на производствени и битови услуги. Според нас обаче това са „необходими условия“, а „достатъчни условия“ за развитие на икономиката на Общината биха били следните основни предпоставки:

(1) да се подбере и подготви ядро от млади предприемачи за прилагане на иновации в земеделието и индустрията, като в крайна сметка се развият нови преработвателни МСП и услуги;

(2) да се повиши още повече капацитетът на общинска администрация и на местната общинска служба „Земеделие“ за информационно обслужване на предприемачите и оказване на помощ за подготовка на бизнес проекти.

(3) да се ускори подготовката на инвестиционен профил за предлаганите от Общината активи за инвестиции в областта на земеделието и свързаните с него производства и да се рекламира в страната и трансграничния регион с Румъния.

2.2.2 ТЕНДЕНЦИИ В ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО НА ОБЩИНАТА

Както бе показано в предния раздел за общото състояние на икономиката на община Ценово, земеделския отрасъл има определящо значение за устойчивото социално-икономическо развитие и за създаването на заетост в Общината. Анализираният по-долу тенденции имат за цел да се оцени доколко и какви са най-съществените изменения в земеделското производство и свързаните с него МСП с оглед да се оцени: нормално ли върви процесът на развитие съобразно планираните в ОПР резултати като изпълнени проекти и мерки, и постигнатите цели и др.

Анализът на тенденциите е изпълнен по методика на авторите на настоящата МО. Според нея е проведено изследване на показателите за развитие в периода 2013 – 2016 год., като за основа е използвана структурата от оценявания ОПР 2014-2020 г. Информацията по зададената от нас структура бе любезно предоставена от Областна дирекция „Земеделие“ и Общинска служба „Земеделие“ – Бяла, офис с. Ценово.⁴

• **Структура и разпределение на земята по фондове в община Ценово**

Към последната година преди изготвяне на МО (2016 год.), разпределението на площта по видове територии в община Ценово (%) е: земеделска земя– 85,86%; горски територии – 6,643%; населени места – 3,7%; водни течения и водни площи – 3,349%; площ на територията за транспорт и инфраструктура – 0,448%. В това отношение на макро картина за площите няма тенденции за изменения.

Проучването за размера и структура на земеделските земи в община Ценово към края на 2016 год. показва, че нивите са на площ от 160 544,99 дка, т.е. техният относителен дял е 62,236% от земеделската земя. Трайните насаждения са 19159,55 дка (7,428% от земеделската земя), естествените ливади са 1510,34 дка (0,585%), мерите и пасищата 29518,30 дка (11,44%) и полските пътища – 6772,909 дка (т.е. 2,63%). Както ще анализираме данните от **табл. 2.4** по-долу, налице е положителна тенденция за увеличение на обработваемата земя и по-специално на трайните насаждения, което е положителен признак от гледна точка на заетостта на човешките ресурси в земеделието и на създаването на условия за развитие на МСП преработващата индустрия за земеделска продукция.

Таблица 2.4

Изменение на разпределението на земята по фондове 2013 – 2016 г.

Вид на фонда	Края на 2013 г., хил. дка	Края на 2016 г., хил. дка	Изменение, %
1.Селскостопански фонд	203,06	221,53	+ 9,1
2.Горски фонд	4,92	17,14	+ 3,5
3.Фонд „Населени места“	9,35	9,55	+2,1
4.Фонд „Водни площи“	7,59	8,64	+13,8
5. Фонд „Инфраструктура“	1,05	1,15	+8,9
6. Обработваема земя	159,57	165,66	+9,9
7. Необработваема земя	1,087	0,888	-18,4
8. Депа за отпадъци	96,00	96,00	0
9. Земеделски площи	159,57	165,66	+3,8
10. Земеделски площи вкл. трайни насаждения	171,73	184,82	+7,6
11. Общо имоти, броя	26 434	26473	0,1
12. Среден размер на имотите, дка	6,5	7,0	+7,7

Както се вижда от данните в **табл. 2.4**, в периода 2013 – 2016 г. (първите три години на изпълнението на ОПР), налице е тенденция за увеличаване на

⁴ / Информацията е получена в община Ценово с писмо вх. No 1222 от 13.04.2017 г.

селскостопанския фонд земя (+9,1%), на горският фонд (+3,45%), на фонда „Водни площи“ (+13,85%) и на фонда „Инфраструктура“ (+9,9%).

Увеличава се и обработваемата земя (+9,9%), за сметка на намаляване на необработваемата земя за периода с 18,4 %. Земеделските площи се увеличават с 3,8%. Най-чувствително се увеличават площите с трайни насаждения (+7,6% за периода). Това е предпоставка за увеличение на добавената стойност от земеделието и на вероятността за увеличаване на заетостта след встъпването на насажденията в периода на плододаване и (евентуално) създаването на преработвателни мощности.

Положителна е и тенденцията за увеличаване на средният размер на имотите от 6,5 дка на 7,0 дка (+7,7%) за един имот за периода от три години. Като имаме предвид структурата на производството в растениевъдството може да се предположи, че този процес засяга основно производството на зърнени и технически култури, които по принцип не водят до повишаване на добавената стойност и заетостта. Въпреки повишената енерговъоръженост при производството на зърно и слънчоглед, равнището на прилаганите технологии като торене, растителна защита, прилагане на биологични методи на производство и др. не се е повишило за периода.

Специфични резултати показва проучването на общинската земя на община Ценово към края на 2016 год. При общо 42573 дка общинска земя, 17775 дка (41,7 %) е общинска частна собственост. При общо 592 броя имоти на тази земя, средният размер на един имот е 25,7 дка. При подобен среден размер, имотите частна общинска собственост са подходящи за отдаване на дългосрочна аренда (например над 10 год.) на млади фермери. Необходимо е обаче изрично потвърждение, дали подобни имоти са предоставяни на млади фермери за развитие на агробизнес. За целта е необходимо и детайлно проучване както на годишните отчети на Общината, така и на изпълнението на проекти и подобни инициативи, включени в ОПР – Ценово.

- **Тенденции за изменение при трайните насаждения и зеленчуците**

Изменението на площите заети с видовете нови трайни насаждения и зеленчуци е важен показател за тенденциите към дейности за повишаване на добавената стойност и на заетостта на човешките ресурси в община Ценово. Трайните насаждения се увеличават благодарение на възможността за финансиране по мерките на ПРСР (Мярка 4.1 за инвестиции в съществуващи стопанства и Мярка 6.1 за стопанства на млади фермери).

Както се вижда от ОПР 2014 – 2020, Община Ценово има важна роля за това положително развитие, като подпомага активно сектора, включително и чрез предоставяне на земя от масиви частна общинска собственост. Така, общината е отдала под аренда близо 5000 дка земеделски земи общинска собственост за развитието на трайни насаждения. Въведен е също така и гратисен период при изплащане на арендните вноски до началото на плододаване на насажденията.

Проучването показва, че засадените след 2007 год. нови трайни насаждения на територията на Община Ценово се увеличават всяка година в периода 2011 – 2016 год. Конкретно за периода 2013 – 2016 г. тези насаждения са се увеличили от 12,16 хил. дка в края на 2013 год. до 19,16 хил. дка в края на 2016 г.

Към края на 2016 год. най-много са насажденията от черупкови овощни видове (орехи и лешници). Те възлизат на 11,98 хил. дка, т.е. около 78,8% от овощните

насаждения. Предполагаме, че това са бизнес-проекти на млади фермери, но следва да се конкретизират при проучването на първичната документация като отчети и проекти. Следват насажденията от костилкови овощни видове (череша, вишна, праскова, кайсия и слива), които са 2,76 хил. дка, т.е. 17,3% от овощните насаждения. Площите със семкови насаждения (ябълки и круши) са само 2,1% от овощните видове. Новите след 2007 г. насаждения с лозя и насажденията с етерично-маслени и лекарствени видове към 2016 г. са общо около 600 дка.

Около 5 хил. дка от овощните насаждения са заявени или са сертифицирани вече като биологично производство. Това са предимно насажденията от проектите на млади фермери в общината. Фактът, че площите за биологично производство са приблизително 33% от всички овощни насаждения показва, че този подсектор се развива устойчиво в разглеждания период на ОПР 2014-2020. Дискусионна остава оценката за осигуреността с преработвателни мощности за плодове и зеленчуци – подраздел 2.2, а така и на анализа на първичните документи в раздели 3.2 – 3.4.

За разлика от овощните насаждения, производството на зеленчуци продължава да се характеризира с драстичен спад след периода на разработване на ОПР през 2013 год. Справката в ОСЗ показва, че площите за производство на типичните видове зеленчуци в периода 2011 – 2015 г. са намалели 3,5 пъти, а на картофи 3,3 пъти. Единствено оранжерийното производство има слаби признаци за възстановяване. Няма заявления за сертифициране за биологично производство. Напояваните към 2011 год. площи са едва 267 дка, а през 2013 и 2015 год. изобщо няма отчетено напояване в зеленчукопроизводството.

Причините за продължаващия спад в зеленчукопроизводството имат устойчив характер – липса на пазари за фрагментирана по тонаж продуктова листа и ниска партидност (изпълване на един камион с един вид продукция), нежелание на земеделските стопани да се сдружават за маркетинг и предпазарна подготовка и съхранение на продукцията, недостатъчно напояване поради амортизираните напоителни съоръжения, висока себестойност и ниско качество на продукцията.

• **Тенденции за изменения в животновъдството**

Съгласно справката от ОСЗ – Ценово, налице е тенденция за незначително намаляване на поголовието от едър рогат добитък (крави и биволи), докато намалението на броя овце и кози е 30 % за периода 2011 – 2013 г. Намалява около 3 пъти и броят на регистрираните (получаващи субсидии) ферми за едър рогат добитък. Благоприятно за конкурентоспособността на тези стопанства е, че средният брой крави/биволи в едно стопанство се увеличава от 8,22 до 21,67, и така се доближава до препоръчвания у нас брой 30 – 50 животни за осигуряване на рентабилност на стопанството. Благоприятно е също, че при среден брой животни в стопанствата над 8, те са над изискуемия минимум за допустимост да разработват проекти по Мярка 4.1 на ПРСР за „Инвестиции в земеделски стопанства” (техника, животни, сгради и др.).

Към 2013 г. в Общината са регистрирани 67 пчелина, а броят отглеждани пчелни семейства е 3780, т.е. налице е ръст от кръгло 50 % спрямо 2011 год. За периода е налице увеличение 2,6 пъти на броя кошери в един пчелин, като последните данни са за средно 56 кошера в едно стопанство. Това показва,

че стопанствата с пчелни семейства са допустими по Мярка 6.3 „Стартова подкрепа на малки земеделски стопанства”, при долен праг 32 кошера и горен – 125 кошера.

По-склонни към иновации са стопанствата с пчелни семейства, при които през последните години има 6 регистрации за биологично производство, т.е. 9 % спрямо общия брой регистрирани пчелини. При стопанствата за едър добитък и за овце и кози обаче, все още няма ферми, регистрирани за биологично производство.

- **Състояние на горското стопанство в община Ценово**

Според справката от ОСЗ – Бяла, офис с. Ценово, горските територии на община Ценово възлизат на 6,64% от общата площ на Общината. Най-голям е делът на горския фонд в селата Ценово, Белцов, Долна Студена и Новград. Положителна е тенденцията за увеличение на площта на горския фонд в община Ценово. Така, към края на 2016 г. горският фонд възлиза на 17,14 хил. дка, спрямо 4,92 хил. дка в края на 2013 год., т.е. увеличението е 3,5 пъти.

Благоприятното влияние на тази тенденция може да се изрази не само чрез увеличението на заетостта на населението в този подсектор, но допълнително и чрез странични ползвания като увеличен добив на билки и горски плодове, разширяване дейността на ловните дружини в селищата от района на общината и др. Възможно е също да се увеличи производството на съществуващото предприятие „Еколес 2002“ в с. Ценово, което поддържа през периода 38 работни места.

- **Състояние и развитие на преработвателните предприятия**

За съжаление, въпреки потенциала за създаване на преработвателни предприятия за земеделска продукция в Община Ценово, тази съпътстваща земеделието дейност има относително малък дял в общинската икономика.

Таблица 2.5

Справка за преработвателни МСП и организации на земеделски производители в община Ценово към 2016 год. (налични или планирани)

Вид на действащото или планирано преработвателно предприятие или организация на земеделски производители	Място, да / не Забележка
1. Производство на комбиниран фураж и смески	с. Д. Студена, налично
2. Пакетиране на изкуствени торове	с. Д. Студена, от 2014 г.
3. Мелница за зърнени храни	с. Новград, налично
4. Бутилиране на течен тор от биохумус неоползотворена възможност	От проект за производство на компост
5. Производство на олио и шротовете от слънчоглед, произвеждан в региона	Неоползотворена възможност, заложена в ОПР - Ценово
6. Организация на овощари и изграждане на база за съхраняване на плодове в общината	Неоползотворена възможност, заложена в ОПР - Ценово не
7. Производство, сушене и пакетиране на лекарствени растения и билки в Общината	Неоползотворена възможност, заложена в ОПР - Ценово
8. Организация на пчелари за механизизирано	Неоползотворена възможност за

В **табл. 2.5** по-горе са показани резултатите от проведеното по наша форма проучване за преработвателните предприятия и организации на земеделски производители в Общината към 2016 год. Целта е тези данни да се използват като основа за детайлната оценка на разкритите след края на 2013 год. такива предприятия и оценката на първите резултати от изпълнението на ОПР – Ценово.

Въпреки заложените в ОПР 2014 – 2020 г. перспективи и конкретни проекти за развитие на МСП за преработка на земеделска продукция, горните данни показват редица неоползотворени възможности. Липсват МСП за реализация на слънчогледово семе, за съхраняване и пакетиране на плодове от овощни насаждения и за първична преработка на пчелен мед от намиращия се в устойчив подем такъв подсектор.

Не се използват и възможностите за разширяване на събирането на диворастящи плодове и лекарствени растения, предпоставки за което създава и увеличаващия се 3,5 пъти фонд от горски насаждения. Подобно е и положението с култивирането на лечебни растения, което би помогнало за увеличаване на несубсидираната заетост на жените. В подкрепа на това е необходимо да се изпълнят планираните в ОПР проекти за създаване на подобен капацитет за самонаемане, включително и за създаване на МСП за преработка и реализация на билки.

От представените по-горе тенденции за изменения в сектор „Земеделие“ на икономиката на Община Ценово могат да се направят следните основни изводи:

1. **Налице е устойчив ръст** на площите с **трайни насаждения** в размер на 7,6% за първите три години на ОПР 2014-2020 г., определена заслуга за което има и ръководството на общината чрез предоставянето на частни общински имоти за това;

2. **Продължава спадът** на площите и производството на **зеленчуци**, което при липсата на подкрепа по ПРСР за възстановяване на напоителна инфраструктура ще доведе до неизпълнението на мерките за увеличаване на това производство;

3. Поголовието от едър рогат добитък (крави и биволи) намалява слабо, но в същото време положително е, че **се увеличава 2,5 пъти условият среден брой животни в една ферма**, което се очаква да доведе до повишаване на конкурентоспособността на тези стопанства, включително и чрез увеличената допустимост за финансиране на проекти по мерките на ПРСР;

4. **Устойчиво се развива пчеларството**, като към края на предния програмен период на ПРСР средният брой пчелни семейства в едно стопанство се е увеличил 2,6 пъти и достига 56 броя в стопанството, а това дава определени предимства за участие в подпомагане по мярка 6.3 „Стартова подкрепа за малки стопанства“.

5. Земеделските стопанства от общината имат **добър старт за прилагане на иновации**, което се изразява чрез делът от 33% биологично производство при овощните насаждения и 9% дял при пчелните стопанства в общината.

6. Положителна е тенденцията за **увеличаване на площта на горския фонд**, който е нараснал 3,5 пъти за първите три години от изпълнението на плана, а това разкрива и допълнителни възможности за други съпътстващи дейности в него.

7. **Не се използват достатъчно** потенциалните възможности за разкриване на МСП за преработване на произведена в общината земеделска продукция, които са били заложиени в ОПР или за които има потенциални възможности.

2.2.3. ИЗМЕНЕНИЯ В СОЦИАЛНИЯ КАПИТАЛ И КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ ⁵

• ТЕНДЕНЦИИ В СОЦИАЛНИЯ КАПИТАЛ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО В НАЧАЛОТО НА ПРОГРАМНИЯ ПЕРИОД 2014 – 2020 ГОД.

Съгласно методологията на устойчивото развитие на регионите (**Найденов, Н. и др., 2008**) социалният капитал обобщава човешкият капитал и институциите за неговото организиране, социална защита и управление на територията на общината.

Въз основа на информацията от ТСБ – Русе и отчетите за изпълнение на заложените мерки за развитие на човешките ресурси в Общината може да се обобщи, че човешкият капитал в общината забавя своето развитие, причина за което е сравнително ограниченото финансиране за това и особеностите на човешкия капитал – намаляващо селско население с по-ограничени образователни възможности.

Продължава тенденцията за намаляване на населението на община Ценово намалява (от 5923 жители към 01.02.2011 г. до 5174 към края на 2016 г.). Икономическото активното население е 30 %. Значителна част от населението е разположено в общинския център при относителен баланс на половата структура. Намалението на населението от една страна се дължи на трудова миграция, а от друга е пряко следствие на възрастовата структура на населението и икономическите и социални условия в общината. Най-силно засегната от намаляване на населението е групата хора под трудоспособна възраст – те са намалели 2,3 пъти.

Продължава да е валидна неблагоприятната демографска картина за Община Ценово. Най-много са хората на възраст 65 – 69 год., а най-малобройната е групата на децата в предучилищна възраст. Налице е тенденция за намаляване на учениците, което води до извода за очаквани бъдещи затруднения по организацията на учебния процес и заетостта на учителите в общината.

Малобройността на населението във възрастовите групи 0 - 9 г. и 10 – 19 г. ще доведе не само до необходимост от нова организация на учебния процес за основно и средно образование, но и до липса на достатъчно кадри за производството и сектора на услугите. С оглед на поэтапното преодоляване на тези негативи е необходимо да бъдат предприети планирани мерки за ранното професионално ориентиране на децата още в основните училища, съобразено както с тенденциите за развитие на бизнеса така и със спецификата на района и възможностите за предприемачество.

Продължава да е валидна констатацията за недостатъчно образователни и квалификационни мерки за осигуряване заетост на безработните. Води се активна общинска политика преди всичко за осигуряване на субсидирана заетост, докато

⁵ / Разделът е разработен с участието на д-р Наталия Венелинова

диалогът с работодатели от сектора на местната индустрия е сравнително ограничен.

Въпреки предприетите мерки, образователно-квалификационната структура на заетите в общинската икономика може да се оцени като **незадоволителна**. Поради ниският темп на инвестиции в преработвателна промишленост, въпреки политиките на Агенция по заетостта и общинска администрация, безработицата в общината остава висока, като спада незначително от 30,8 % през 2012 г. (спрямо броят на икономически активните лица) до 28 – 29 % в началото на 2017 год. Този показател е значително по-висок спрямо средния за област Русе, който се изменя от 12 – 13 % през 2012 – 2013 год. до 9,2 % през 2015 год. Делът на жените-регистрирани безработни остава постоянен – 50 % към 2017 год. Много висок е делът безработни без квалификация – 45 - 46 % през 2016–2017 г.

Все още слаба е активността на НПО и бизнеса за местното развитие и за усвояване на средства от европейските фондове. Възможно е това да се промени при успешно кандидатстване заедно с Община Свищов по Мярка 19 „ВОМР“ на ПРСР.

• **ТЕНДЕНЦИИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ В КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В ОБЩИНАТА**

Поради липсата на достатъчно ресурс и кадри, селищната структура има слаби административни функции в кметствата, което изисква да се осигури система за дистанционен достъп на селищата до основни видове административни услуги. За съжаление, състоянието на регионална достъпност на Общината и вътрешната транспортна и комуникационна инфраструктура остават далеч от изискванията. Съществен проблем е липсата на инвестиционен интерес за подобряване на транспортната свързаност и друга довеждаща инфраструктура в Общината. Поради това е необходимо общината да се ориентира към мерки за развитие на инвестиционния потенциал чрез инструменти за финансов инженеринг и ПЧП.

Все още остава неразвита идеята за изработване на кадастрална карта на територията на община Ценово, което пречи за провеждане на ресурсно-ефективна политика по управление на територията. Не се използва възможността за развитие на механизми за добро управление на собствеността и привличането на инвестиции, чрез маркетирание на неизползвани терени. Стратегията за управление на общинската собственост трябва по-пълно да се координира със стратегията за туризма, което да позволи достъпност и актуализация на информацията, мониторинг и управление на собствеността и да се генерира инвестиционен интерес и повече приходи в общината.

Местоположението на общината оформя и едно важно предимство – много добро състояние на околната среда и липса на потенциални екологични замърсители. Налице е обаче заплахата за специфичните местообитания на местни български ендемити поради разораване на ливадите и превръщането им в обработваеми земи. Има необходимост от постоянни и дългосрочни мерки за тяхната защита.

Предвид специфичните конзервационни мерки на защитените видове и обитания, е необходимо да се проучат и оценят възможностите за развитие на

екосистемни услуги като част от комплексен туристически продукт, основан на комбинация от еко, селски и етно туризъм.

Територията на Общината се характеризира с добре изградена и правилно експлоатирана енергийна инфраструктура, с със силен акцент върху енергийната ефективност и използване на ВЕИ. За съжаление, налице е тенденция за влошаване качеството на техническата и социалната инфраструктура в повечето села, въпреки направените инвестиции в периода 2007 – 2013 г. Налице е тенденция за физическо и морално износване на водопреносната мрежа, съпроводено с големи загуби на питейна вода. Поради увеличаване на автомобилния парк и пътния трафик (Русе – Свищов и Бяла – Свищов) се увеличава замърсяването на въздуха.

Поради ниската гъстота на населението в общината, ще се увеличава рискът от липса на достатъчно инвестиции в инфраструктура. Характерен пример е липсата на финансиране за канализация и пречиствателна техника в ПРСР 2014 – 2020 г.

Тези неблагоприятни тенденции и рискове налагат да се разработят пакетни мерки за комплексно въздействие с цел както развитие на гъвкава инвестиционна политика и създаване на условия за развитие на човешкия капитал, така и за повишаване на атрактивността на селищата, които имат потенциал за развитие.

В заключение на анализа за тенденциите на изменение в сферата на социалния капитал и качеството на живот в община Ценово може да се изтъкне, че като допълнителна възможност за финансиране се очертават и програмите за трансгранично Interreg VA Румъния – България (през 2017 – 2018 год.) и за транснационално сътрудничество Interreg Danube. Това налага допълнителна работа за повишаване капацитета на административния персонал и за разработването на маркетингови инструменти като инвестиционен (бизнес) профил на територията.

Раздел 3. МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 Г.

3.1. ОЦЕНКА НА ПРОДЪЛЖАВАЩАТА ВАЛИДНОСТ НА S W O T АНАЛИЗА И НА ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО В ПЕРИОДА 2014 – 2020

В следващите подраздели на МО е извършено обобщение, анализ и оценка на събраните данни, факти и информация, необходими за оценка за изминалия период 2013 – 2016 г. и при необходимост за изготвяне на актуализиран документ на ОПР за следващия период до края на програмния период. На тази основа са получени изложените по-долу резултати от МО. Извършен е задълбочен анализ и оценка на тенденциите за изменения в социално-икономическото развитие на Общината, изпълнението на целите и приоритетите, доколко ОПР съответства на оценката на тенденциите и капацитета за организация и координация на изпълнението на плана. Формулирани са адекватни изводи, обобщения и препоръки за подобряване на работата по изпълнението на ОПР и за (евентуалното) актуализиране на документа до края на програмния период 2014 – 2020.

В таблица 3.1 е показан SWOT анализа от ОПР 2014-2020, текстовете в който са редактирани до известна степен от консултанта, но без да се изменя поредността и основният смисъл на базовия документ. Това се налага от обстоятелството, че редица формулировки са претрупани с обстоятелствени пояснения и много на брой изречения, което по правило трябва да се избягва в такива документи.

В текстовете по елементи на редактирания от нас SWOT-анализ в табл. 3.1 са показани оценките ни за валидността на **силните и слабите вътрешни страни**, на **шансовете и заплахите от външната социално-икономическа среда**. На тази основа е направена комплексна оценка на SWOT - анализа и коментари по него.

Таблица 3.1

S W O T анализ в ОПР 2014 – 2020, с оценки по разделите от консултанта

1. Силни страни	2. Слаби страни
<p>1.1. Благоприятни климат, почвени условия и релеф на територията за развитие на рентабилно земеделие, вкл. и за развитие на биологично земеделие, за развитие на екотуризъм и изграждане на инфраструктура с места за отдих; (валидна)</p>	<p>3.1. Отдалеченост на общината от основните пътища, недобро състояние на транспортната и комуникационната инфраструктура (валидна)</p>
<p>1.2. Общината е разположена в район за трансгранично сътрудничество с Румъния установени са връзки с румънски общини; (валидна)</p>	<p>3.2. Постоянен по-голям от средния за страната риск поради голяма амплитуда между максималните и минимални годишни температури (опасност)</p>
<p>1.3. Липса на екологични замърсители в Общината, много добро състояние на околната среда (валидна)</p>	<p>3.3. Поради 3.1 по-горе, труден достъп на земеделските производители на пазара на земеделска продукция (валидна)</p>
<p>1.4. Изградена и добре използвана енергийна инфраструктура, с потенциал за силен акцент върху ефективност и използване на ВЕИ (отчасти валидна)</p>	<p>3.4. Малка гъстота на населението в общината, подобно на общини Борово и Иваново, водещо до липса на инвестиции в инфраструктура (валидна, опасност)</p>
<p>1.5. Близост между общинския център и останали селища в общината (валидна)</p>	<p>3.5. Незадоволителна образователно-квалификационна структура на заетите в общинската икономика (валидна)</p>
<p>1.6.Наличие на предпоставки за развитие на съпътстващи на традиционното земеделие нови производства (невалидна, липса на доказателства)</p>	<p>3.6. Висока безработица в Общината, въпреки политиките на Агенция по заетостта и общинска администрация (валидна, виж 1.8)</p>
<p>1.7. Благоприятни почви, значителни ресурси от земи и традиции за индустриално зърнопроизводство и животновъдство, особено крави за мляко</p>	<p>3.7. Липса на образователни и квалификационни мерки за осигуряване заетост на продължително безработни; 3.8. Липса на ефективни програми и мерки</p>

и свине. (валидна, обединява силни страни No 7, 11, 12 и 13 от ОПР)	за професионално обучение с цел заетост в иновационни подсектори на земеделие и преработваща индустрия (валидни 3.7 и 3.8, необходимост от обединяване)
1.8. Наличие на общинска политика по заетостта за частично неутрализиране неблагоприятното влияние на икономическата среда (отчасти валидна)	3.9. Неефективно производство поради нарушена връзка между наука, производство и пазар (невалидна, това е поради опасност от външната среда)
1.9. Мотивация и активен диалог между Общината и Бизнеса за преференциални мерки и програми за наемане на рискови категории безработни (отчасти валидна, недостатъчно доказателства)	3.10. Липса на организационни структури на местните производители; (валидна) 3.11. Голям брой разнородни собственици и ползватели на земята (валидна) 3.12. Намаляване броя животни (валидна) 3.13. Разрушени мелиоративни и поливни съоръжения в земеделието (валидна)
1.10. Добре структурирано интензивно сътрудничество между социалните партньори за прилаганата политика за заетостта (повторение на 1.9)	3.14. 3.7. Липса на образователни и квалификационни мерки за осигуряване заетост на продължително безработни; 3.8. Липса на ефективни програми и мерки за професионално обучение с цел заетост в иновационни подсектори на земеделие и преработваща индустрия (валидни 3.7 и 3.8, необходимост от обединяване) ⁴)
1.11. Благоприятни почвено-климатични условия на територията (обединена 1.7)	3.15. Тенденция за увеличаване на автомобилния парк и пътния трафик, и допълнително замърсяване на въздуха (валидна, заплаха)
1.12. Традиции и опит в отглеждането на селскостопански култури (обединена 1.7)	3.16. Физически и морално износена водопреносна мрежа и големи загуби на питейна вода (валидна)
1.13. Налице са арендатори на земеделска земя (обединена 1.7)	
2. ВЪЗМОЖНОСТИ	3. ЗАПЛАХИ
2.1. Създаване на масиви от трайни насаждения чрез закупуване или наемане на земя за дългосрочно ползване (невалидна, същност е цел?)	4.1. Подценяване на възможностите за изпълнение на проекти по оперативни програми, съфинансирани от ЕС (невалидна, в същност е слаба страна)
2.2. Създаване на нови лозя и овощни видове в места с подходящи почвено-климатични условия (невалидна, в същност е цел, обединение с 2.1)	4.2. Изискване да се внедряват стандартите на ЕС при производството на стоки и услуги (валидна)

<p>2.3. Доставка на съвременни земеделски машини и технологии за повишаване културата на земеделието (неясна, може да се разглежда и като цел/действие)</p>	<p>4.3. Недостатъчни инвестиции за развитие на културно-историческото наследство и туризма (валидна)</p>
<p>2.4. Изграждане на съвременни животновъдни ферми, отговарящи на улеснен достъп до национални и европейски финансови ресурси (неясна, всъщност е цел)</p>	<p>4.4. Влошаване качеството на техническата и социалната инфраструктура в повечето села, въпреки направените инвестиции по ОПР 2007 – 2013 г. (валидна, всъщност слаба страна)</p>
<p>2.5. Създаване на малки мощности за преработка на плодове и зеленчуци (невалидна, всъщност е цел / действие)</p>	<p>4.5. Заплаха от продължаваща зависимост на общините от Държавния бюджет (валидна)</p>
<p>2.6. Стимулиране на екологичното производство чрез информиране с научните постижения и курсове за обучение и квалификация на младите хора (невалидна, всъщност е цел)</p>	<p>4.6. Липса на финансова независимост (валидна, обединяване с 4.5)</p> <p>4.7. Слаба активност на НПО и бизнеса за местното развитие и за усвояване на средства от европейските фондове (невалидна, всъщност е слаба страна)</p>
<p>2.7. Насърчаване на инвестициите в напояването и подпомагане на сдруженията за напояване (невалидна, всъщност е цел / действие)</p>	<p>ВЪЗМОЖНОСТИ</p>
<p>2.8. Стимулиране развитие на пчеларството чрез предоставяне на подходящи екологични терени (невалидна, всъщност е цел и действие)</p>	<p>2.9. Създаване на специализирана борса и пазари за директна реализация на земеделска продукция (невалидна, цел)</p>
<p>2.10. Подкрепящи схеми по опазването на културното и историческото наследство в ПРСР (валидна, подобрена)</p>	<p>2.11. Стимулиране създаването на публично-частно партньорство в областта на екотуризма (невалидна, това е цел)</p>
<p>2.12. Създаване на интернет-базирана информационна система за ресурсите и предлаганите продукти в екотуризма (невалидна, всъщност е цел/действие)</p>	<p>2.13. Развитие на регионални екотуристически продукти и тематични маршрути (невалидна, всъщност е цел)</p>
<p>2.14. Разширяване възможностите за достъп до обектите за екотуризъм на хора с увреждания (невалидна, това е цел)</p>	<p>2.15. Създаване на система за повишаване обществената осведоменост за екотуризма (невалидна, всъщност е цел/действие, съвпада с (2.12))</p>
<p>2.16. Насърчаване жителите от общината към предприемачество в селския туризъм и провеждане на зелени училища за ученици (невалидна, това е</p>	<p>2.17. Привличане на туристи чрез представяне на бита и фолклора в селата от общината (невалидна, всъщност е цел, съвпада до голяма степен с 2.12)</p>

цел)	
2.18. Изграждане на подходяща инфраструктура (невалидна, това е всъщност цел с обща формулировка)	2.19. Развитие на рекламна дейност чрез възможностите на ПРСР и по-качествено образование чрез промяна на учебното съдържание на учебниците (невалидна, това е цел, при това нереалистична)
2.20. Осъществяване на сигурни и надеждни комуникации между училището и родителите (невалидна, това е общо формулирана цел)	2.21. Поетапно въвеждане на целодневно обучение в начален етап на обучение (невалидна, всъщност неясна цел)
2.22. Подобряване на материално-техническата база на училищата (невалидна, всъщност е цел)	2.23. Развитие на ученическия спорт и лицензиране на ученически спортен клуб (невалидна, всъщност е цел)
2.24. Запазване на структурата на образователната система в общината (възможност, донякъде)	2.23. Увеличаване на финансовия ресурс на училищата (възможност, донякъде)

В периода на изпълнение на ОПР-2006 (след 2013 год.) външната за Община Ценово социално-икономическа среда бележи устойчиво развитие и стабилност, като нейните основни характеристики могат да се формулират така:

(1) стойността на реалния БВП в периода 2010 – 2015 год. за страната като цяло расте с общо 11,76% за петте години, т.е. средният годишен ръст е 2,74 %; За същият период БВП на област Русе нараства с приблизително 1 % годишно.

(2) нивото на безработицата постепенно намалява от 13,0% за страната през 2013 г. до 9,2 % през 2015 г., т.е. с около 2 % годишно намаление. Аналогични са показателите за Област Русе, докато за целия северен централен район този показател е 15,5 % през 2013 год. и 10,7 % през 2015 год.

(3) Налице е тенденция на известно намаляване на населението, както и за влошаване на неговата възрастова структура; Тази тенденция е особено ясно изразена за малките общини, каквато е и Община Ценово.

Както се вижда, не се очакват неблагоприятни изменения в социално - икономическото развитие на страната в перспектива до края на програмния период, с изключение на намаляване на населението. Може да се очаква, че това ще рефлектира положително и върху по-ниските нива – области и общини.

• НЕВАЛИДНИ ИЛИ ОТЧАСТИ ВАЛИДНИ СИЛНИ СТРАНИ НА ОБЩИНАТА

Силни страни (1.4), (1.6), (1.8) и (1.9): доводите за това са, че не може да се очаква развитие на ВЕИ поради неблагоприятните изменения в правилата за изкупуване на енергия; липсват доказателства за развитието на съпътстващи на земеделието нови производства; недостатъчно доказателства за съвместни преференциални мерки между Общината и работодателите за наемане на рискови категории безработни.

В същото време остават валидни по-голямата част от идентифицираните през 2013 г. общо 16 слаби страни, при 13 силни страни, някои от които (виж по-горе) са **невалидни**. Това евентуално може да наложи да се преформулират някои мерки в рамките на формулираните в Стратегията 2014-2020 на Общината приоритети.

- **НЕВАЛИДНИ ПОРАДИ НЕПРАВИЛНО ФОРМУЛИРАНИ ВЪЗМОЖНОСТИ (ШАНСОВЕ) НА ОБЩИНА ЦЕНОВО**

Основен проблем на SWOT – анализа е прекалено оптимистичната картина на възможностите (шансовете) за развитие. Причината е, че преобладаващата част от показаните в табл. 3.1 „възможности“ са всъщност формулирани вътрешни цели на развитието, а някои и конкретни дейности (проекти). Така, от 23 броя възможности, само две са всъщност добри възможности от външната социално-икономическа среда. Това всъщност води според нас до неадекватно формулиране на много голям брой мерки и отчасти проекти в ОПР за периода 2014 - 2020 год.

- **НЕПРАВИЛНО ФОРМУЛИРАНИ СЛАБИ СТРАНИ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО**

Такива според нас са: (3.2), тъй като климатичният риск е външна страна (опасност); (3.4) която води до опасност от липса на инвестиции за подобряване на канализацията; (3.9) тъй като е следствие от опасност на външната за Общината среда; (3.15) тъй-като е тенденция от външната среда.

- **НЕПРАВИЛНО ФОРМУЛИРАНИ ЗАПЛАХИ ЗА РАЗВИТИЕТО**

Такива според нас са: (4.1), която е слаба страна на бизнеса и човешките ресурси; (4.4.), също слаба страна, при това обективно следствие от липсата на достатъчно инвестиции (външна причина); (4.7), също слаба страна. Това ни дава основание да преценим, че общо взето броят на слабите страни не се променя, въпреки че част от първоначалните са фактически външни причини (опасности).

3.2. ОЦЕНКА НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО ЗАЛОЖЕНИТЕ ПРИОРИТЕТИ, МЕРКИ И ИНДИКАТОРИ

Оценката на първоначалните резултати от изпълнението на Общинския план за развитие (ОПР) дава представа за постигнатите значими резултати през изминалите години от началото на плановия период (2014 год.) и за неизпълнените дейности по приоритети, цели и мерки.

Евентуалното наличие на пропуски в доклада по отношение изпълнението на мерките и дейностите се дължи основно на недостатъчната информация и данните, с които е разполагал оценяващият екип. Независимо от това отчетните данни осигуряват достатъчни възможности за качествена диагностика и ретроспективен анализ на степента на изпълнение на заложените приоритети, цели и мерки.

В следващите подраздели на МО е извършено обобщение, анализ и оценка на събраните данни, факти и информация, необходими за оценка за изминалия период 2013 – 2016 г. и при необходимост за изготвяне на актуализиран документ

на ОПР за следващия период до края на програмния период. На тази основа са получени изложените по-долу резултати от МО.

Извършен е задълбочен анализ и оценка на тенденциите за изменения в социално-икономическото развитие на Общината, изпълнението на целите и приоритетите, доколко ОПР съответства на оценката на тенденциите и капацитета за организация и координация на изпълнението на плана. Формулирани са адекватни изводи, обобщения и препоръки за подобряване на работата по изпълнението на ОПР и за (евентуалното) актуализиране на документа до края на програмния период 2014 – 2020.

В табличен вид (Таблица 3.2 по-долу) е представена обобщена информация относно първо-началните резултати от изпълнението на плана от 2014 година до края на 2016 година, за който период са налични отчетни данни. За изпълнението на заложените в ОПР цели и мерки се дава количествена характеристика (а там, където е невъзможно - качествена характеристика) на използваните плана индикатори.

ОСЪЩЕСТВЕНИ ДЕЙНОСТИ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2016 ГОДИНА, ПО ПРИОРИТЕТИ, ЦЕЛИ И МЕРКИ

ПРИОРИТЕТИ	1. Интелигентен растеж и икономическа развитие 2. Постигане на социална кохезия чрез укрепване и развитие на човешките ресурси 3. Техническа и инженерна инфраструктура 4. Екологично развитие 5. Укрепване на административния капацитет и развитие на професионалните умения			
Цели и мерки	Индикатори	Целева стойност	Достигната стойност	Изпълнение
Приоритет 1. Интелигентен растеж и икономическо развитие				
Специфична цел 1. Повишаване на производството и продукцията в промишленото и селското стопанство				
1.1. Създаване на условия за стимулиране на малките и средните предприятия	Брой малки и средни предприятия, които получават бизнес услуги	5	2	40 %
1.2. Създаване на регионални кълъстери и мрежи	Брой регионални кълъстери и мрежи	2	0	Реализация през оставащия период
	Брой фирми, участващи в регионални кълъстери и мрежи	14	0	Реализация през оставащия период
1.3. Подкрепа за фирми - производители от общината	Брой на фирмите, получили финансова помощ за обучение	5	0	Реализация при финансиране BOMP
Специфична цел 2. Изграждане на подходяща бизнес среда и повишаване инвестиционния интерес към общината				
2.1. Повишаване на конкурентоспособността чрез маркетинг, премахване на пречките за инвестиции, координиране на инициативите за икономическо развитие.	Стойност на местните и чуждестранните инвестиции в хил. лева	1 460	0	Проект на цех за съхранение на плодове и зеленчуци
	Равнище на средната годишна работна заплата в лева	10 607	8570	Средно за Област Русе

	Брой на безработните лица	500	486 към 31.04.17	Тенденция за намаляване
2.2. Подкрепа за развитие на бизнес и пазарната инфраструктура	Брой изградени обекти на местната и регионалната бизнес инфраструктура	2	1	50 %
2.3. Подкрепа на ново технологично развитие	Брой фирми, разположени в бизнес паркове, индустриални зони и техноинкубатори	10	0	Липсва изпълнение
2.4. Развитие на информационно общество, подпомагащо бизнеса	Брой публикации на сайта на общината	6	9	Текущо изпълнение
Специфична цел 3: Оптимално използване на природните ресурси за развитие на селското стопанство				
3.1. Развитие на растениевъдството и животновъдството	Брой земеделски производители (стопанства)	580	1387 глави ЕРД 102 растен. стоп. 63 живот. стоп	28 %
	Площ обработваеми земеделски площи в декари	165 000	165660	101 %
3.2. Подобряване на достъпа до земеделските стопанства и естетизиране на ландшафта	Брой реализирани проекта за подобряване на извънградската среда;	5	3	60 %
3.3. Подмяна и увеличаване на трайните насаждения	Площ на трайните насаждения в декари	13 297	19 160	144 %
3.4. Оптимизиране на поливното земеделие.	Поливни земеделски площи в декари	3 000	0	Липсва изпълнение
3.5. Засаждане нови и възстановяване съществуващи горски масиви.	Новозалесени площи в горското стопанство в декари	500	500	100 %

Специфична цел 4: Подобряване на организацията и качеството на човешките ресурси в аграрния сектор				
4.1. Осигуряване актуална информация и повишаване на научното обслужване в аграрния сектор	Брой публикации на сайта на общината	6	6	Текущо изпълнение
	Брой проведени обучения	4		Текущо изпълнение
4.2. Укрепване на съществуващите и създаване на нови браншови организации на производители	Брой организационни инициативи на органите за местно самоуправление	4	0	Липсва изпълнение
Специфична цел 5: Подобряване на качеството и маркетинга на земеделските продукти				
5.1. Подпомагане приспособяването на фермерите към нарастващите изисквания на стандартите на ЕС	Брой изпълнени общински проекти чрез програми за финансиране	10	0	Реализация при евентуално финансиране по BOMP
5.2. Изграждане на земеделски тържища	Брой проекти за подпомагане на земеделските производители	15	0	Липсват проекти за пазари в населените места
Специфична цел 6: Разнообразяване на икономическите дейности и повишаване качеството на живот в селата				
6.1. Привличане на инвеститори в предприятия за преработка на плодове и зеленчуци	Стойност на инвестициите в лева	50 000	0	Липсва изпълнение
	Брой инвеститори	50	1	2 %
6.2. Подпомагане на частни инициативи в създаване на микропредприятия	Брой организационни и регулаторни дейности за подпомагане на частните инициативи	5	0	Липсва изпълнение
6.3. Подпомагане на частните инициативи в областта на туризма.	Брой новосъздадени местни туристически продукти и/или услуги	5	5	100 %

Специфична цел 7: Създаване на регионален клъстер „Зърнопроизводители“				
7.1. Популяризиране на клъстера като висша организационна форма за пазарно присъствие	Брой форми за подпомагане на регионалните клъстери и мрежи	7	0	Липсват изпълнение
7.2. Организиране на заинтересованите производители и създаване на партньорство	Брой организационни и регулаторни дейности за подпомагане на частните инициативи	3	3	Текущо изпълнение
7.3. Оползотворяване на финансовите ресурси за изграждане на клъстери.	Брой регионални клъстери, получили целево финансиране	2	0	Липсва изпълнение
7.4. Създаване на бизнес център за информация, обучение и консултации на стартиращите фирми	Брой проведени обучения на стартиращи фирми	10	0	Неуспешен проект ИНТЕРЕГ „Румъния – България“
7.5. Създаване на общинска координационна програма за инвестиционни инициативи към клъстери	Брой общински политики и програми за инвестиционно подпомагане на регионални клъстери и мрежи	2	0	Липсва изпълнение
Специфична цел 8: Развитие на алтернативен туризъм				
8.1. Професионална промоция и реклама на туристически продукти, от настоящо предлагане	Брой туристи посетили туристически и културни забележителности	10 000		Индикаторът не съответства на мярката
8.2. Създаване на актуализирана общинска програма за алтернативен туризъм (2014 -2020)	Брой разработени актуални програми за алтернативен туризъм	1	1	100 %

8.3. Създаване на туристически продукт „Археологически и исторически училища на терен”	Брой новосъздадени местни туристически продукти и/или услуги	3	1	33 %
8.4. Информирание на населението за достъпните финансови източници за изграждане на туристическа инфраструктура и предлагане на туристически услуги	Брой междуинституционални координации за развитие на туризма	7	3 /по 1 всяка година/	43 %
8.5. Създаване на специализирана устройствена схема за развитие на туризма в общината	Брой реализирани общински политики в областта на туризма	1	1	100 %
8.6. Подобряване на туристическата инфраструктура и информация	Брой изградена техническа и комуникационна инфраструктура към туристически обекти	5	5	100 %

Приоритет 2. Постигане на социална кохезия чрез укрепване и развитие на човешките ресурси

Специфична цел 1: Постигане на гъвкав пазар на труда и социална интеграция

1.1. Изграждане на информационна система за търсената от инвеститори работна сила и предлаганите специалисти	Брой сключени договори с работодатели по мерките за насърчаване на заетостта	7	1	14 %
	Брой включени лица в квалификационни курсове	100	88	88 %
	Брой безработни лица включени в мерки насърчаване на заетостта	75	58	77 %
1.2. Развитие на професионалните умения в подкрепа на икономическа активност и повишаване	Брой включени лица в квалификационни курсове	75	52	69 %

адаптивността на човешките ресурси				
Специфична цел 2: Повишаване качеството на образованието				
2.1. Модернизиране на сградния фонд и оборудване на училищата	Брой компютри на 100 (сто) ученика в училищата	25	1	4 %
	Брой санирани сгради на училища и детски градини;	2	0	Липсва изпълнение
	Брой обновени интерактивни класни стаи	10	0	Липсва изпълнение
2.2. Включване на информационни и комуникационни технологии в училищата	Брой места с достъп до Интернет на 100 (сто) ученика в училищата	25	0	Липсва изпълнение
Специфична цел 3: Подобряване на здравните услуги и на свободния достъп до тях				
3.1. Провеждане на общинска политика за намаляване броя на лицата без здравни осигуровки	Брой лекари	6	6	100 %
	Брой стоматолози	6	2	33 %
	Брой анкетни проучвания сред населението по проблема	2	0	Предстои изпълнение
	Брой предложени мерки за решаване на проблема	2	0	Предстои изпълнение
	Брой решения на Общинския съвет по конкретната политика	2	2	100 %

Специфична цел 4: Развитие на културата, спорта и младежките дейности				
4.1. Развитие на културата, опазването и експонирането на културно-историческото наследство	Брой новоизградени или модернизиран културни обекти и туристически атракции	3	3	100 %
	Брой туристи, посетили туристически и културни обекти и забележителности	10 000	2 600	26 %, виж „Ценово пее и танцува“
4.2. Развитие на местата за спорт и отдих	Брой новоизградени/реновирани детски и спортни площадки	5	9	180 %
4.3. Развитие на младежките дейности	Брой реализирани мерки за координация в сферите на образованието, заетостта, здравеопазването, етническата толерантност и конкурентоспособността	10	9	90 %
Специфична цел 5: Развитие на социалните услуги и интеграция на уязвимите групи				
5.1. Развитие на социалните услуги	Брой места за настаняване в социални услуги в общността	30	30	100 %
	Брой места за настаняване в социални заведения резидентен тип	10	10	100 %
	Брой настанени лица (семејства) в жилища	3	0	Липсва изпълнение
5.2. Интеграция на уязвими групи	Брой на обслужваните лица със социални услуги	1025	318	14,7 %
	Общ брой противообществени прояви в общината	до 25	11	44 % , намаляване

Приоритет № 3. Техническа инфраструктура				
Специфична цел 1: Обновяване и доизграждане на техническата инфраструктура, стимулираща развитието на конкурентоспособна общинска икономика, респективно доходите на населението				
1.1. Подобряване параметрите и състоянието на транспортната инфраструктура с регионално значение	Рехабилитирани третокласни пътища в лошо състояние – в км	16	0	Предстои изпълнение
	Подобри общински пътища в лошо състояние - в километри	16	11	69 %
1.2. Енергийна ефективност.	Брой домакинства/стопански предприятия, обслужвани от нови/подобри системи за газифициране и ВЕИ	100	1	1 %
Специфична цел 2: Изграждане, разширяване и поддържане на техническа инфраструктура, подобряваща жизнената среда				
2.1. Създаване и прилагане на стратегически подход при управлението на техническата инфраструктура в общината	Осигурена питейна вода от пречистващи съоръжения с нови довеждащи водопроводи – в км	25	16	64 %
	Население осигурено с питейна вода отговаряща на Наредба № 9 – в проценти	5	2	40 %
2.2. Изграждане на канализационна мрежа и осигуряване пречистването на отпадъчните води	Изградена нова канализационна мрежа – в километри	15	0	Отпаднало финансиране ПРСР
	Брой изградени пречиствателни станции за отпадъчни води	1	0	Отпаднало финансиране по ПРСР 2014-2020
2.3. Подобряване на съобщителните връзки като качество и обхват на предлаганите услуги	Брой разкрити нови постове	0	0	Неуместен индикатор
	Осигурено мобилно покритие - процент	98	98	100 %

Приоритет № 4. Екологично развитие				
Специфична цел 1: Трайно подобряване на екологичното състояние на Община Ценово				
1.1. Екологичен мониторинг – изграждане система за мониторинг на въздуха, водата и почвата.	Брой изградени/доставени пунктове за наблюдение	1	0	Липсва изпълнение /остра необходимост/
1.2. Програмни мерки	Брой актуализации на Програмата за опазване на околната среда	1	2	200 %
	Брой проекти за подобряване качеството на питейната вода	1	0	Липсва изпълнение
1.3. Технически и технологични мерки	Брой техника за сметосъбиране и рециклиране	1	1	100 %
	Брой изградени паркове	1	1	100 %
	Почистени речни корита - декари	3	0	Липсва изпълнение
1.4. Партньорство с бизнеса и гражданското общество	Брой процедури за разработване правила за обществено обсъждане и оповестяване на резултати	14	2	28,6 %
Приоритет № 5. Укрепване на административния капацитет и развитие на нови професионални умения				
Специфична цел 1: Укрепване на капацитета на общинската администрация и подобряване координацията в процес на изпълнение на общинския план за развитие				
1.1. Подобряване взаимодействието между кмета и общинския съвет чрез обединена общинска група за подкрепа на изпълнението на ОПР.	Степен на функциониране на общинската група за наблюдение	1	2 /Заседания за периода/	200 %
1.2. Създаване програма и обучение за подкрепа на местната икономическа активност и социалния климат	Брой общински служители, участвали в програми за обучение	70	23	32,86 %

Специфична цел 2: Подобряване организацията и качеството на предоставяни от общината административни услуги				
2.1. Предоставяне на комплексни административни услуги на гражданите и бизнеса и развитие на електронното управление.	Въведена система за предоставяне административни и технически услуги	1	1	100 %
	Брой въведени електронни административни услуги	15	1	6,7 %
2.2. Развитие на общинския информационен център	Въвеждане електронно движение на документи и обслужване на граждани	1	1	100 %
Специфична цел 3: Засилване на партньорството и междуобщинското сътрудничество				
3.1. Създаване система за партньорство на общината и заинтересовани страни за общински политики	Разработване на правила за дейността на Обществения съвет;	1	1	100 %
3.2. Обучение на местните партньори за подпомагане на партньорство и управление на съвместни програми	Брой участници в програми за обучение на бъдеща МИГ „Свищов – Ценово“	20	0	Проект за МИГ по мярка 19 на ПРСР
Специфична цел 4: Създаване на програмен проектен капацитет				
4.1. Създаване капацитет за планиране, програмиране и управление на усвояването на средствата от фондовете на ЕС и от национални и местни източници	Брой групи за наблюдение и оценка на планове и програми;	5	1	20 %
	Брой доклади по реализацията на общински политики	7	2	28,6 %
4.2. Развитие на подходи за насърчаване на местното развитие	Брой създадени общински сайтове, по конкретна проблематика	2	1	50 %
	Брой проведени срещи и обсъждания с бизнеса, НПО и граждани	14	4	28,6 %

3.3. ОЦЕНКА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Заявената в плана за развитие **визия на Община Ценово**, конкретизирана в планираните цели и мерки, следва чрез постигане на балансирано пространствено развитие, инвестиране в публичната и социалната инфраструктура и чрез защитата на природното и историческото наследство да осигури **устойчив растеж и европейско развитие на общината**.

В тази посока са основните приоритети, които по принцип съответстват на социално – икономическия профил на общината и на основната ѝ характеристика - регион с преобладаващ аграрен сектор и със значими демографски проблеми:

Приоритет 1 - Интелигентен растеж и икономическо развитие

Приоритет 2 - Постигане на социална кохезия чрез укрепване и развитие на човешкия капитал

Приоритет 3 - Техническа и инженерна инфраструктура

Приоритет 4 - Екологично развитие

Приоритет 5 – Укрепване на административния капацитет и развитие на нови професионални умения.

Декомпозицията на специфичните цели и на мерките следва логиката на необходимите за изпълнение дейности и съотносимостта им към съответните приоритети. Налице е адекватна целенасоченост, която е в съответствие със изискванията на стратегическите национални и регионални планови документи.

Оценката на изпълнението на плана за развитие има и задачата да прецени, доколко заложените в плана стратегически цели и съпътстващите ги мерки са реално изпълними предвид потенциала и финансовите възможности на общината.

В процеса на междинната оценка са използвани заложените в плана **индикатори**, като данните за изпълнението са извлечени от **отчетните документи**, предоставени на оценяващия екип. от страна на общинската администрация.

За оценка на степента на изпълнение на мерките е използвана скала в процентно изражение, открояваща три степени, както следва:

Таблица 3.3

Скала за оценка степента на изпълнение на мерките в ОПР

Изпълнение в проценти (%)	Степен на изпълнение
От 0 до 30	Ниска
От 31 до 75	Средна
От 76 до 100	Висока

Степента на измеримост (количествена и качествена характеристика) на заложените индикатори определя обективността на оценката.

През изминалите години на плановия период не са разработвани годишни програми за изпълнение на плана за развитие. Този пропуск се компенсира до известна степен от наличието на **Мандатни програма на кмета** за двата му последователни мандата, които като времеви период се разпокръват между двата последни планови периоди (2007 – 2013 и 2014 - 2020 година).

Липсата на предварително разработени годишни програми за изпълнение, с които да се конкретизират приоритетите и мерките по източници на финансиране и времеви периоди, донякъде затруднява обективността на количествената и стойностната оценка на индикаторите

По принцип - мандатните програми в обхвата си, не следват изцяло изпълнението на всички мерки и цели по приоритетите, заложен в ОПР. В същото време те съдържат и други приоритети, цели и мерки, които не са обект на плана за развитие, а в случая са и извън обсега на междинната оценка.

При анализа на изпълнението на приоритетите и целите, сме се позовавали на данни, извлечени от **Отчетните доклади за изпълнение на мандатната програма**, само доколкото те покриват изпълнението на мерките от ОПР. Използвани са също така и отчетите за изпълнение на годишните инвестиционни програми, като източник на количествени и финансови показатели.

За изпълнението на приоритетите и целите, заложен в ОПР, е предвиден финансов ресурс в размер на **56 402 хил. лева**, разпределени по източници на финансиране, както следва:

Таблица 3.4

Структура и размер на финансирането по източници на финансиране

Източници на финансиране	Размер на финансиране (хил. лева)	Относителен дял (%)
ОБЩИНСКИ БЮДЖЕТ	1 546	2,74 %
ЦЕНТРАЛЕН БЮДЖЕТ	7 999	14,20 %
ФОНДОВЕ НА ЕС	39 937	70,80 %
ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ	5 460	9,68 %
ЧАСТНО ФИНАНСИРАНЕ	1 460	2,58 %
ВСИЧКО:	56 402	100,00 %

Анализът на структурата на финансирането недвусмислено показва високия относителен дял на средствата от проекти по Оперативните програми (ОП) на ЕС (70,80 % от общия обем на финансиране) и по-малко от една трета от други източници. Това поставя сериозен проблем пред изпълнението на голяма част от планираните мерки при евентуално невъзможност от финансиране при наличието на хипотеза за трудности при подготовката и защитата на достатъчен брой проекти.

Освен това, може да се наложи редуциране и/или видоизменяне на редица проекти от сегашния ОПР в хода на неговото актуализиране в резултат от изводите от настоящата междинна оценка.

ПРИОРИТЕТ 1. ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ И ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Към този приоритет са формулирани 8 (осем) специфични цели, реализацията на които би довела до определен икономически растеж. За реализацията на всички мерки по изпълнението на приоритета е предвиден финансов ресурс в размер на 13 482 хил. лева с относителен дял на външното финансиране повече от 80 %.

Специфична цел 1: Повишаване на производството и продукцията в промишлеността и земеделието.

Мярка 1 – Създаване на условия за стимулиране на МСП.

За изпълнението на мярката е предвиден финансов ресурс в размер на 27 000 (двадесет и седем хиляди) лева, осигурени изцяло от Общинския бюджет.

Мярката се изпълнява чрез регулярни информационни кампании относно възможностите за използване на различните източници за финансиране. Освен това, чрез по-доброто управление на общинската собственост се търси значителен икономически растеж.

Като индикатор за определяне степента на изпълнение на мярката е заложен „**Брой на МСП**“, които получават бизнес услуги. Не е достатъчно ясно обаче какви са бизнес услугите, които се предоставят на МСП в случая и кои точно субекти предоставят тези услуги. Планирани са следните конкретни дейности:

- ε Анализ на потребностите и подкрепа на бизнеса от страна на общината;
- ε Провеждане на регулярни срещи с бизнеса и предоставяне на информация относно възможностите, които предлагат съответни програми и проекти;
- ε Разработване пакет от инструменти за стимулиране на местния бизнес.

В изпълнение на дейностите е разработен анализ на потребностите на местния бизнес от подкрепата на общината, според който основен инструмент за насърчаване развитието на сектора е качествено управление на общинската собственост. Един от сполучливо прилаганите способности е провеждането на конкурси при отдаване на общинската собственост за ползване, стопанисване и управление.

Разработена е и процедура за безвъзмездно предоставяне на средства на земеделски производители. С тази мярка се подпомагат над 70 (седемдесет) производители. Тези средства в стойностно изражение са по – големи от тези по програма De Minimis на ДФ „Земеделие“ за изхранване на животни.

Изводи:

1. Предвидените дейности са целесъобразни и реализацията им би следвало да съпътства целия планов период;

2. Липсата на отчетни данни за някои от тях предполага, че е възможно закъснение в стартирането на изпълнението на мярката;

3. Индикаторът за степента на изпълнение е неприложим. Тези услуги по същество са с обхват всички икономически субекти на територията на общината.

Мярка 2 – Създаване на регионални клъстери и мрежи

Предвиденият финансов ресурс за изпълнението на мярката е 400 000 (четиристотин хиляди) лева, с евентуално финансиране от европейските фондове и централния бюджет.

Изграждането на клъстери и бизнес мрежи може да се използва като катализатор на регионалната и местната икономика. Това изисква обаче консолидиране на усилията на няколко съседни общини и поради тази причина е трудно реализуема задача.

Предвидени са два измерителя:

- ε Брой създадени клъстери и мрежи;
- ε Брой на фирмите, участващи в създадените клъстери и мрежи.

И по двата индикатора не е отчетено изпълнение.

Изводи:

1. Създаването на клъстери и мрежи е регионален проблем и при обстоятелството, че до средата на плановия период липсват такива, няма как да се търси участие на общината в тях;

2. Целесъобразно е в до края на плановия период общината да планира участие в поне един регионален клъстер, ако такъв бъде създаден.

Мярка 3 – Подкрепа за фирми-производители от общината

Финансовият ресурс определен за изпълнение на мярката е 100 000 /сто хиляди/ лева, от различни източници, с най-голям относителен дял са фондовете на Европейския съюз.

С изпълнението на мярката, като се позоваваме на заложения индикатор вероятно се предвижда тази подкрепа да е под формата на финансова помощ за обучение и за участие на местни производители в регионални, национални и международни изложения и панаири.

Липсва информация за стартирало изпълнение на мярката.

Специфична цел 2: Изграждане на подходяща бизнес среда и повишаване на инвестиционния интерес към общината

Мярка 1: Повишаване на конкурентоспособността чрез маркетинг, премахване на пречките за инвестиции, координиране на инициативите за икономическо развитие.

Финансов ресурс – 550 000 (петстотин и петдесет хиляди) лева от фонд за подпомагане на малкия и среден бизнес, който до този момент **не е създаден**.

Планирани дейности:

- ε Маркетингово проучване и дефиниране на потенциални инвеститори;
- ε Разширяване на контактите с чужди бизнес-партньори, организиране и участие в бизнес форуми и срещи;
- ε Разработване на „Бизнес профил на община Ценово”, съдържащ подробна и актуална информация, насочен към потенциалните инвеститори.

Дейностите са изключително важни за икономически растеж и повишаване конкурентоспособността на местната икономика. Разработването на инвестиционен

профил, което не изисква значителен ресурс и идентифицирането на потенциални инвеститори би засилило икономическата активност на територията.

Не е посочено участие в инвестиционни форуми и липсва информация за предприети действия по привличането на потенциални инвеститори, както и за публично-частни проекти като предпоставка за привличане на частни инвестиции.

Изводи:

1. За съжаление, мярката е със **ниска степен на изпълнение**. Ако маркетинговото проучване може да се осъществи във втората половина на плановия период може да се приеме, че е налице само закъснение в изпълнението;

Мярка 2. Подкрепа за развитие на бизнес и пазарната инфраструктура

Мярката е със смесено финансиране. Тя е насочена към развитие на предприемачеството чрез предоставяне на подходящи терени и сгради и изграждане на технологични паркове или индустриални зони.

Предвидени са следните дейности:

- ε Проучване на площадки за изграждане на нови производствени зони;
- ε Изграждане/обновяване на прилежащите комуникации към съществуващите производствени зони.

Извършени са ремонтни дейности за общинския пазар в с. Ценово на стойност 28 778 (двадесет и осем хиляди седемстотин седемдесет и осем) лева. По втората дейност е изградено видео-наблюдение с камери за контрол и опазване на населението и имуществото на хората и бизнеса в населените места.

Мярка 3. Подкрепа на ново технологично развитие

Мярката е с финансови параметри – стойност 730 000 (седемстотин и тридесет хиляди) лева, като близо 50 % от тях са предвидени от европейско финансиране. Набелязани са 4 (четири) дейности за реализация:

- ε Разработване на общинска иновационна стратегия;
- ε Подкрепа на публично-частните партньорства при трансфер на технологии;
- ε Иновации и технологии за стартиращи фирми и за МСП;
- ε Иновации в енергийна ефективност и опазване на околната среда.

При планова стойност 10 на индикатора „Брой фирми, разположени в бизнес паркове, ...“, няма изобщо никакво изпълнение. Мярката е трудно изпълнима поради спецификата на планираните дейности и сложният характер на целите.

Извод: Целесъобразно е Мярка 2.3. Подкрепа на ново технологично развитие да не се включва в актуализирания документ на ОПР.

Мярка 4. Развитие на информационно общество, подпомагащо бизнеса

Към мярката са предвидени 5 (пет) обстойни и разнообразни дейности. Според нас, дейността „Изграждане на широколентови комуникационни мрежи“ не е в обсега на действие на общината, а на доставчиците на Internet услуги и то след осигуряването на широколентов достъп до Интернет за страната.

Според заложения измерител за изпълнението на Мярка 2.4 „Брой публикации в сайта на общината” приемаме че имаме текущо изпълнение на дейността, но по принцип индикатора на съответства на нейната дефиниция.

Дейността «Подобряване достъпа до онлайн публични и бизнес услуги» има пряко отношение към осигуряването на административни услуги по електронен път и такава мярка е предвидена по Приоритет 5 – цел 2 „Подобряване на организацията и качеството на предоставяните административни услуги“.

Последните две дейности: (1) „Подпомагане на бизнеса, в т.ч. МСП, за възприемане и ефективно използване на информационни и комуникационни технологии“; и (2) „Развитие на умения в населението”, са свързани с провеждането на специализирано обучение на населението по информационни и комуникационни технологии. За съжаление не са конкретизирани формите за неговото провеждане, поради което се предполага, че **няма да бъдат изпълнени**.

Специфична цел 3: Оптимално използване на природните ресурси за развитие на селското стопанство.

Мярка 1. Развитие на земеделието и животновъдството

Налице е увеличаващ се брой на частните стопанства, отглеждащи животни и устойчива тенденция за увеличаване на обработваемата земя в общината, която към 2016 год. е нараснала до 165 660 дка. Поради това считаме, че към периода на междинната оценка на ОПР мярката е с **висока степен** на изпълнение.

Липсва информация за останалите дейности предвидени към мярката:

1. Разработване на бизнес планове и проекти за създаване и развитие на земеделски стопанства;
2. Осигуряване на компетентна информация за подходящи породи, изисквания за качество, пазарни конюнктури;
3. Подкрепа в изготвянето и изпълнението на инвестиционни проекти;
4. Разширяване на ветеринарната помощ за общината.

Причината за това е факта, че тези четири дейности се изпълняват пряко от Областната служба за съвети в земеделието – Русе, ветеринарните лекари по места, Българската служба за безопасност на храните (ББХ) и частни консултанти и не се комуникират/контролират от общините.

Следователно тези дейности да не се планират за актуализирания ОПР.

Мярка 2. Подобряване на достъпа до земеделските стопанства и естетизиране на ландшафта.

Предвидени са две дейности: 2.1. Изграждане и стабилизиране на селскостопански пътища и „2.2. Устройване на полски чешми, крайпътни залесявания, заслони, места за почивка. По-голямата част (80 %) от средствата за двете дейности в размер на 100 000 лева е предвидено да се осигурят чрез европейски проекти, поради което има известен риск за тяхното изпълнение.

Според индикатора си, мярката е със **средна степен** на изпълнение – 60 %, с реализирани 3 (три) броя проекти за подобряване на извънградската среда.

Мярка 3. Подмяна и увеличаване на трайните насаждения (лозя и овощни градини).

За изпълнението на мярката е предвиден финансов ресурс в размер – 4 900 000 /четири милиона и деветстотин хиляди/ лева, осигурени от външни източници /64 % от фондовете на Европейския съюз и 18 % от Централния бюджет/.

През първите три години от плановия период е достигната площ на трайните насаждения в размер на 19 160 (деветнадесет хиляди и сто и шестдесет) дка, което е 44 % преизпълнение на целевата стойност. Считаме, че мярката **е изпълнена**.

В Общинската програма за управление и разпореждане с общински имоти е включена дейност по привличане на инвеститори за развитие на земеделието, като се използва индикаторът „Отдаване под наем и аренда на земеделска земя, пасища и мери, както и създаване на трайни насаждения“.

За периода 2014 – 2016 год. вкл. е предложена площ под наем и аренда от общо 12349 дка, а е отдадена – 10977 дка, т.е. налице е 88,9 % изпълнение. За трайни насаждения е предложена площ 1526 дка общо за трите години, а е отдадена 1033 дка, т.е. налице е 67,70 % изпълнение.

Мярка 4. Оптимизиране на поливното земеделие

В мярката са включени разнообразни амбициозни дейности, за които считаме, че липсват реални предпоставки за изпълнението им. Такива дейности са:

1. Информационна, методическа и организационна помощ за създаване на сдружения за напояване;
2. Инициране на публичен проект за обновяване и разширяване на напоителните полета и съоръжения;
3. Осигуряване на достъп до научно-приложните разработки за оптимизиране на напояването (информационно-консултативна система);
4. Актуализиране и картиране на микрорайоните, подходящи за поливно земеделие.

Към периода на Оценката, в Община Ценово няма действащи поливни площи, докато планът е 3000 дка. Считаме, че поради важността на напояването може да се предложи актуализиране на плановата стойност на индикатора до 500 дка до края на програмния период.

Мярка 5. Засаждане и отглеждане на нови и възстановяване на съществуващи горски масиви.

Отчетено е 100 % изпълнение на мярката с 500 декара новозалесени площи в горското стопанство. Въпреки това, предвид на възможностите за финансиране на такива дейности по ПРСР би могло да се заложи подобен размер и за периода до края на програмния период.

Специфична цел 4: Подобряване на организацията и качеството на човешките ресурси в аграрния сектор.

Мярка 1. Осигуряване на масов достъп до актуална информация повишаване на научното обслужване в аграрния сектор.

В ОПР е заложен индикаторът „Брой публикации в сайта на общината“, който се изпълнява. Считаме индикаторът за неуместен, тъй като броя публикации не може да бъде критерий за оценка, а публикациите са текущи. Оценката ни по втория индикатор „Брой проведени обучения“ е, че той може да бъде обект на посочените по-горе от Областната служба за съвети в земеделието и частни консултанти, следователно не може да се контролира от общината и **следва да се изключи**.

Мярка 2. Укрепване на съществуващите и създаване на нови браншови организации на земеделски производители.

В ОПР са планирани дейностите: 1. Преустройство и модернизация на пчелини по изискванията на ЕС и 2. Подкрепа на млади фермери

Като цяло мярката **не се изпълнява**, може би по причина на неудачният индикатор. Според нас мярката може да се включи в актуализирания ОПР с индикатор „Брой създадени групи на земеделски производители” – например 1 – 2.

Специфична цел 5: Подобряване качеството и маркетинга на земеделските продукти.

Мярка 1. Подпомагане на фермерите да се приспособят към нарастващите изисквания на стандартите на ЕС

Мярка 2. Изграждане на земеделски тържища и борса

Липсва изпълнение по мерките. При финансиране на Местна инициативна група (МИГ) по Мярка 19 „ВОМР“ на ПРСР изпълнението на първата мярка може да се оценява по „Брой обучения на земеделски производители за стандартите на ЕС“ (примерна стойност 2 – 3 броя). Изпълнението на втората мярка би могло да се оцени по „Брой изградени пазари на земеделски производители“ (примерно 1 – 2).

Специфична цел 6: Разнообразяване на икономическите дейности и повишаване качеството на живот в селата

Мярка 1. Привличане на инвеститори в предприятия за преработка на плодове и зеленчуци (замразяване, сушене, консервиране, дестилиране)

За мярката е с планиран финансов ресурс от 200 000 лева (80 % средства от Европейските фондове), основно за привличането на инвеститори чрез разработване на устройствени проекти, уреждане на собственост върху земята и изграждане на инфраструктурата в земеделието.

Заложените индикатори са „**Стойност на инвестициите**”, (по който липсва изпълнение) и „**Брой инвеститори**” (целева стойност 50 души, отчетен е 1), което явно е грешка или недоразумение. Отчетен е изграденият цех за пакетиране на торове. Все още не е разработен (финансиран) проектът за съхранение на плодове и зеленчуци. Като цяло считаме мярката в **начало на изпълнението**.

Мярка 2. Подпомагане на частни инициативи в създаване на микро-предприятия.

За изпълнението на мярката са предвидени дейности от организационен и регулационен характер при подпомагането на честни инициативи, което е неподходящо като индикатори. **Липсват отчетни данни** за изпълнение. Може да се предложи **да не се включва подобна мярка** в актуализирания ОПР.

Мярка 3. Подпомагане на частни инициативи в областта на туризма

Индикативната целева стойност на мярката е 5 (пет) броя новосъздадени местни туристически продукти или туристически услуги.

Отчетено е 100 % изпълнение на мярката.

Специфична цел 7: Създаване на регионален клъстер „Зърно-производители“

Поради подчертано аграрния характер на местната икономика постигането на целта е от изключително значение, Като финансов параметър за изпълнението на целта са заложили 610 000 лева със смесено финансиране, което съотносено към планираните мерки е напълно достатъчно.

Мярка 1. Популяризиране на клъстера като висша организационна форма за отстояване на пазари и конкуренция

Заложен индикатор – Форми за подпомагане на регионалните клъстери и мрежи с целева стойност 7 (седем) броя.

Налице е залягане на мярката с мярка 2 от специфична цел 1 по приоритет 1, а именно – Създаване на регионални клъстери и мрежи. Мярката е от регионално значение и Община Ценово би могла да инициира подобна идея.

Мярка 2. Организиране на заинтересованите производители, създаване на партньорство.

За изпълнението на мярката са предвидени дейности от организационен и регулационен характер за подпомагане на частни инициативи.

Липсват отчетни данни за изпълнение.

Мярка 3. Оползотворяване на финансовите ресурси за институционално изграждане на клъстери

Мярката е с най-висок относителен дял от финансовите средства предвидени за реализиране на специфична цел 7, в сравнение с останалите мерки (400 000 лева). Заложена е целева стойност от 2 броя регионални клъстери, получаващи целево финансиране.

Липсват отчетни данни за изпълнение.

Отново имаме преплитане на мерки и дейности по финансирането и създаването на клъстери. Необходимо е редуциране на предвидените в плана мерки или евентуалното им изключване от актуализирания вариант.

Мярка 4. Създаване на център за разпространение на информация, обучение, консултации и подкрепа на стартиращите фирми

Има разработен проект за изграждане на обучителен център по Трансграничното сътрудничество с Република Румъния.

Мярката е в процес на изпълнение.

Мярка 5. Създаване на координационна програма за насочване на нови инвестиционни инициативи към клъстери.

Липсва изпълнение по мярката.

Специфична цел 8: Развитие на алтернативен туризъм

Мярка 1. Професионална промоция и реклама на туристически продукти, базирани на настоящото предлагане

С тази мярка е предвидено разработване на програма за визуална информация, ориентация и реклама на туристическите услуги в общината. В

продължение на проект «Експониране етнографското наследство и природните забележителности на Община Ценово с прилагане на компютърни технологии» функционира система от компютърни програми за съхраняване и подреждане на аудиовизуални елементи с избор на език за озвучаване и показването им.

Заложения индикатор „Брой туристи, посетили туристически и културни обекти и забележителности” е в противоречие с дейността.

Мярка 2. Създаване на актуализирана общинска програма за алтернативен туризъм (2014 -2020)

Разработена е Стратегия за развитие на туризма в Община Ценово за периода 2014 – 2020 година, чрез проект „Въвеждане на механизми за наблюдение и контрол при реализацията на общински политики чрез прилагане на стратегически планове и програми”, финансиран по ОП „Административен капацитет”.

Със стратегията се определят посоките за развитие на туристическия сектор чрез оптималното използване на природните и историческите дадености на региона и са набелязани конкретни мерки за реализация чрез общинския план за развитие.

Отчетено е 100 % изпълнение на мярката.

Мярка 3. Създаване на туристически продукт „Археологически и исторически училища на терен”

Отчетено е създаването на 1 /един/ туристически продукт, при което може да се приеме, че мярката е със **средна степен** на изпълнение.

Мярка 4. Информирание на населението за възможните инициативи и достъпните финансови източници за изграждане на туристическа инфраструктура и предлагане на туристически услуги

За отчитане изпълнението на мярката е заложен индикатор „Брой междуинституционални координации за развитие на туризма” с целева стойност – 7 бр.

Мярката се изпълнява текущо (по 1 /един/ брой инициативи за година).

Мярка 5. Създаване на специализирана устройствена схема за развитие на туризъм в общината и съседните общини

Не е създадена устройствена схема, а стратегия за развитие на туризма?

Реализиран е проект „Величественият Дунав – непокътнати природни красоти и люлка на древни народи”, съфинансиран чрез ЕФРР. Разработени са три туристически маршрута и чрез развита силна рекламна кампания туристическите маршрути се предлагат на туристически групи.

Регистрирано е участие на туристически борси у нас и чужбина, отпечатани са множество рекламни материали и туристически карти, публикации в туристически портали, ефирни излъчвания и други.

Мярка 6. Подобряване на туристическата инфраструктура и информация

Планираните финансови средства за изпълнението на мярката са 1 850 000 лева, като основен източник с относителен дял от 82 % са посочени фондовете на Европейския съюз. Предвидени са 5 /пет/ отделни дейности.

Изградени са екопътеки по долното течение на река Янтра. С реализацията на проекта е осигурен достъп за населението и гостите на общината за ползване на природните, историческите и културните дадености на региона. Текущо се обновява пътната инфраструктура в туристическите ареали. Чрез рекламен пакет за туристическо предлагане се подкрепя туристическия информационен център

През оставащия времеви период на плана за развитие се предвижда изграждане на инфраструктура за рафтинг по течението на река Янтра и развитие на инфраструктурата за спортен риболов.

ПРИОРИТЕТ 2 - ПОСТИГАНЕ НА СОЦИАЛНА КОХЕЗИЯ ЧРЕЗ УКРЕПВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

Специфична цел 1: Постигане на гъвкав пазар на труда и социална интеграция.

Мярка 1. *Изграждане на информационна система за търсената от инвеститори работна сила и предлаганите специалисти*

1. Информирание на работодателите и безработните лица за политиката по заетостта, регламентирана в Националния план за действие по заетостта.
Като цяло мярката е с **висока степен** на изпълнение.

2. Усъвършенстване на системата за работа с работодателите с цел максималното им обхващане и насърчаване за използване на предлаганите от Бюрото по труда - гр. Бяла услуги по заетостта, съобразно ситуацията на пазара на труда.

През 2016 година по Програма „Interreg V-A Румъния-България”, финансирана по Приоритетна ос 5 „Ефикасен регион“, Специфична цел 5.1 „Увеличаване на капацитета за сътрудничеството и ефективността на публичните институции в контекста на трансграничния регион“ е разработен проект за създаване на Регионален обучителен център за повишаване на трудовата квалификация”.

Разработен е технически проект за изграждане на обучителен център, но проекта не одобрен.

Мярка 2. *Развитие на професионалните умения в подкрепа на местната икономическа активност и повишаване адаптивността на човешките ресурси*

1. Подкрепа за професионално обучение на предприемачи и самонаети
Броят на лицата включени в квалификационни курсове по изпълнение на дейността е 52 /петдесет и две/. Това, спрямо целевата стойност от 75 лица, прави 69 % изпълнение.

2. Адаптиране на съществуващата и създаване на нова образователно-квалификационна инфраструктура с многоцелево предназначение.

Дейността е абстрактно дефинирана, не са ясни конкретните параметри.

3. Създаване на работни места в секторите с растеж.

С използването на възможностите, които осигуряват националните и европейските програми и проекти за създаване на заетост е осъществена активност: за осигуряване на трудова заетост по различните програми 176 лица за различни периоди от време и средна продължителност на работния ден – 8 часа.

4. Действия за засилване на социалната интеграция на хората в неравностойно положение, в т.ч. хората, изложени на социално изключване и малцинствата

Създаденият „Дневен център за възрастни хора с увреждания” успешно функционира и през новия планов период.

Специфична цел 2: Повишаване качеството на образованието

Финансов ресурс – 1 400 000 лева със структура: 2 % - Общински бюджет, 15 % - Централен бюджет и 83 % - Европейски програми и фондове.

Мярка 1. Модернизирание на сградния фонд и оборудване на училищата

През годините на плановия период се извършват ежегодни ремонти на детските градини и училищата.

Приет е Общински план за действие по изпълнение на Националната стратегия за интеграция на ромите, който цели осигуряване на равен достъп до образование на деца от всички етноси на територията на общината.

Осигурен е автобусен транспорт за превоз до училищата и детските градини.

Съдейства се и се следи за спазване на изискванията за здравословно хранене на децата в детските градини и училищата.

Изпълнени са 3 /три/ проекта, свързани с повишаване на качеството на образованието по ОП "Развитие на човешките ресурси" с участието на училищата и детските градини:

- ε Проект на М О Н за квалификация на педагогическите специалисти;
- ε Проекти за подобряване качеството на образование чрез целодневна организация на учебния процес;
- ε Проект "УСПЕХ" /Училище за себеутвърждаване и подготовка за европейски хоризонти/.

По заложените в плана за развитие индикатори са отчетени само 4% дооборудване на училищата с компютри. Няма информация за санирани училищни сгради и обновени класни стаи.

Мярката е с **ниска степен** на изпълнение.

Мярка 2. Увеличаване дела на информационните и комуникационните технологии в училищата

Не е предоставена информация за осигурен достъп до Интернет на учениците в училищата, според заложения индикатор.

Специфична цел 3: Подобряване на здравните услуги и достъп до тях

Финансов ресурс – 250 000 лева със структура: 10 % - Общински бюджет, 15 % - Централен бюджет и 75 % - Европейски програми и фондове

Мярка 1. Провеждане на общинска политика за намаляване броя на здравнонеосигурените лица

1. Създаване на условия за привличане на медицински специалисти

Реализирани са строително – ремонтни дейности на сграда за обществено обслужване в областта на здравеопазването с финансиране по Проект „Красива България”. В резултат на това на първия етаж в ремонтираната сграда са ситуирани кабинет на общопрактикуващия лекар и стоматологичен кабинет.

2. Подобряване на координацията между лечебните заведения
Липсва информация за реализиране на такава дейност. Липсва информация по изпълнение на целевите стойности на индикаторите.

Мярката е с **ниска степен** на изпълнение.

Специфична цел 4: Развитие на културата, спорта и младежките дейности.

Мярка 1. Развитие на културата, опазването и експонирането на културно-историческото наследство.

Извършен е основен ремонт на Посетителския център (музей) в с. Новград, с цел запазване и създаване на съвременни условия за съхранение и атрактивно експониране на местното културно наследство и други.

2. Проучване, опазване, експониране, социализиране и популяризиране на културно-историческото наследство.

Разработена е Маркетингова стратегия за развитие на туризма. Заснет е филм представящ местното етнографско, историческо и природно наследство.

Изградена е система от компютърни програми за съхраняване и подреждане и експониране на аудиовизуални елементи и е доставена съответна апаратура.

3. насърчаване на предприемачеството в сферата на културата

Редовно се провеждат всички прояви, предвидени в ежегодните програми на читалищата и включени в Културния календар на общината, в т.ч. и традиционният фолклорен фестивал „Ценово пее и танцува”.

4. Експониране и социализиране на крепост „Ятрус“ – с. Кривина.

За изпълнение на тази дейност е предвиден финансов ресурс от 5 000 000 лева, което като относителен дял от всички средства планирани за мярката е 80 %.

Няма данни за степента на усвояване на тези средства.

Като цяло мярката е с висока степен на изпълнение.

Мярка 2. Развитие на спорта и местата за отдих

1. Възстановяване и изграждане на спортни площадки.

Изградени са по различни програми игрища и спортни площадки в някои населени места и в училищни дворове. За тези цели са усвоени средства по Инвестиционната програма на общината в размер на повече от 250 000 (двеста и петдесет хиляди) лева. Изграден е Парк за отдих, финансиран по Проект "Красива България и съфинансиране от бюджета на общината на общата стойност 413 661 (четиристотин и тринадесет хиляди шестстотин шестдесет и един) лева..

Мярката е с **висока степен** на изпълнение.

Мярка 3. Развитие на младежките дейности

Община Ценово провежда активна финансова, организационна и морална политика в подкрепа общинските спортните клубове и за развитието на спорта.

Налице е трайна тенденция в поддържането на спортния живот в общината.

Ежегодно се организират и провеждат традиционни турнири по различни видове спорт, а представителният отбор по футбол участва в Областното първенство с престижни класирания.

Мярката е с **висока степен** на изпълнение.

Специфична цел 5: Развитие на социалните услуги и интеграция на уязвимите групи

Мярка 1. Развитие на социалните услуги

Община Ценово провежда успешна политика за разширяване и подобряване качеството и достъпността на социалните услуги за населението.

Има приета Стратегия за развитието на социалните услуги, с която се предвижда развиването на ефективна система за социални услуги, адекватни на потребностите на гражданите и реализация на пакет от социални политики и мерки за социално включване и решаване проблемите на рисковите групи от населението

Развити са различни услуги със социална значимост.

1. Дневен център за възрастни хора с увреждания

Изграждането на центъра за възрастни хора с увреждания е финансиран по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансиран от ЕСФ на ЕС.

Бюджетът на проекта е 109 220 (сто и девет хиляди двеста и двадесет) лева, с 14 /четирнадесет/ месечен период за предоставяне на социалната услуга.

Персоналът в центъра предоставя комплексни услуги в общността, гарантиращи обслужването на потребителите през деня. За повишаване на квалификацията и мотивацията на персонала периодично се провеждат обучения.

2. Център за обществена подкрепа като държавно делегирана дейност с капацитет – 20 потребители.

Дейностите в Центъра за обществена подкрепа са насочени към превенция на изоставянето, превенция на насилието, отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, развиване на умения за самостоятелен живот, приемна грижа и осиновяване, превенция на отклоняващо се поведение. Продължава предоставянето и на логопедични услуги. Периодично се обогатява материалната база на центъра. Персоналът периодично преминава обучения по актуални теми и супервизии за повишаване на квалификацията и мотивацията.

3. Домашен социален патронаж

Разработен и подаден по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е проект „Независим живот” по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”. Финансовата стойност на проекта е 479 973 лева, от които са вече усвоени 202 823 лева (42%)

С реализирането на проекта е налице съществено подобряване качеството на живот и на достъпа до услуги за социално на хора с увреждания и хора над 65 години. в невъзможност за самообслужване.

4. Център за настаняване от семеен тип за възрастни

Предстои разработване на проект и кандидатстване за финансиране от Европейските фондове.

5. Център за общностна подкрепа за деца и семейства

Дейностите на Центъра за общностна подкрепа са насочени към превенция на изоставянето, превенция на насилието, отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, развиване на умения за самостоятелен живот, приемна грижа и осиновяване, превенция на отклоняващо се поведение.

Утвърденият капацитет на центъра е 20 потребители.

Мярката е с **висока степен** на изпълнение.

Мярка 2. Интеграция на уязвимите групи

1. Насърчаване достъпа на уязвимите групи до образование и на активното поведение на трудовия пазар.

Мярката е насочена за превенция и борба с различните форми на прояви на детската престъпност. Ръководството на общината поддържа работата си по превантивните мерки по отношение на противообществените прояви. Провежда редовни срещи на родителите и учениците, осъществява добра координация с отдел "Закрила на детето" към Дирекцията за социално подпомагане - Бяла, както и с училищата в общината.

За осигуряването на по-висока степен на изпълнение на мярката общинската администрация осъществява контакти и проучва възможностите за поставяне на камери за видеонаблюдение на входа и изхода по населени места в общината. Реализирани са 3 /три/ програми за превенция и противодействие на детското асоциално поведение, в които са обхванати 280 /двеста и осемдесет/ деца.

Местната комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни, регулярно осъществява планираните дейности от своята програма.

Мярката е с **висока степен** на изпълнение.

През изминалия планов период са осигурени социални услуги на 318 лица.

2. Подобряване достъпа на хора с увреждания до обществени места, сгради, транспорт, до обществена информация и други.

Не е предоставена информация по изпълнението на тази дейност.

ПРИОРИТЕТ 3 – ТЕХНИЧЕСКА И ИНЖЕНЕРНА ИНФРАСТРУКТУРА

Това е най-ресурсоемкият приоритет, за който в плана за развитие са заложили 29 150 000 лева, с преобладаващо финансиране по Европейски проекти.

Специфична цел 1: Обновяване и доизграждане на техническата инфраструктура, стимулираща развитието на конкурентоспособна общинска икономика, респективно доходите на населението

Мярка 1. Подобряване параметрите и състоянието на транспортната инфраструктура с регионална значимост.

1. Рехабилитация на пътищата от II-ри и III -ти клас в общината.

Те са част от националната пътна мрежа и не са прерогатив на общината.

2. Ремонт и реконструкция на участъци от общинската пътна мрежа

С финансиране по европейски проекти е извършен ремонт на съществуващи пътни участъци между населените места в общината с обща дължина 24 километра.

Със средства по Инвестиционната програма на общината е извършен основен ремонт на част от пътя Белцов – Беляново – Кривина на стойност 127 831 (сто двадесет и седем хиляди осемстотин тридесет и един) лева.

Внесен за финансиране по мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ по ПРСР за рехабилитация и реконструкция на пътя Ценово – Кривина, с обща дължина – 13 200 метра и на стойност 5 849 861 лева,

3. Ремонт на уличната мрежа в населените села.

За ремонти на уличната мрежа, на мостови съоръжения и на терена на общинския пазара са усвоени средства с общ размер 260 000 (двеста и шестдесет хиляди) лева. Внесен е проект за финансиране по ПРСР за реконструкция и рехабилитация на съществуващи улици и тротоари, съоръжения и принадлежностите към тях в населените места на общината.

Мярка 2. Енергийна ефективност

1. Разработване на програма за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници.

Разработена е Програма за енергийна ефективност на Община Ценово за периода 2014–2020 година, която осигурява условия и подпомага реализацията на общински политики в областта на енергетиката. Приоритетите и мерките заложи в Програмата са включени като елементи на ОПР, с което се разкриват възможности за осигуряване на финансиране.

Дейността е изпълнена.

2. Топлинно саниране на големите обществени сгради по Закона за енергийна ефективност.

За осигуряване на финансиране на дейността са внесени проекти по Националния доверителен фонд.

3. Подмяна на уличното осветление с енергоефективно.

Изградено е улично осветление с използване на слънчева енергия във всички населени места.

4. Стимулиране ползването на алтернативни/възобновяеми енергийни източници (масово информирание за предимствата и възможностите).

Провеждат се текущо разяснителни кампании.

Специфична цел 2: Изграждане, разширяване и поддържане на техническа инфраструктура, подобряваща жизнената среда

Мярка 1. Създаване и прилагане на стратегически подход при управлението на техническата инфраструктура в общината

Финансов ресурс – 7 000 000 лева

Изпълнението на мярката води до постигане на някои важни за общината цели:

- Подобряване на жизнената среда чрез осигуряване на качествено обществено обслужване;
- Стимулиране на икономическото развитие на чрез създаване на планова основа и с използването на инструментариума на устройственото планиране;
- Постигане на баланс между частните и обществените интереси;
- Използване на потенциала и опазване на природните дадености и културно-историческото наследство;
- Ефективен контрол върху процесите на урбанизацията.

За изпълнение на тези цели Община Ценово е възложила разработването на Общ устройствен план на територията, с 80 % финансиране от МРРБ, съгласно подписано споразумение за финансиране, както и на подробен устройствен план за регулация и застрояване на част от територията от землището на с. Долна Студена

с парични средства по Инвестиционната програма на общината.

1. Изграждане и поддържане на водоснабдителната мрежа и осигуряване на постоянно подаване на качествена питейна вода

Извършена е реконструкция на главни водопроводни мрежи, с обща дължина 15 000 метра и около 3 000 метра на водопроводи до дворищната регулация в населените места. Със средства от бюджета на общината са извършени строително - ремонтни работи за изграждане на водопроводни отклонения за свързване на християнските гробищни паркове в селата. Общата стойност на инвестицията е 71 867 (седемдесет и една хиляди осемстотин шестдесет и седем) лева.

По наблюдавания индикатор „Осигурена питейна вода от пречистващи съоръжения с нови водопроводи” е отчетено изграждане на 16 км, при целева стойност 25 км (64 % изпълнение).

Разработени са инвестиционни технически проекти за реконструкция и ремонт на обекти с религиозно значение.

2. Благоустрояване на центровете на селата.

Общината е разработила и представила 26 /двадесет и шест/ проекта за кандидатстване за финансиране към Предприятието за управление на дейностите по опазване околната среда (ПУДООС) в Националната кампания "За чиста околна среда - 2014" на тема "Обичам природата - и аз участвам", от които са одобрени 5 /пет/ проекта. Проектите са за озеленяване и възстановяване на зелени площи.

Осъществени са строително – монтажни работи за ремонт на голяма част от административните сгради – общинска собственост:

Мярка 2. Изграждане на канализационна мрежа и осигуряване пречистването на отпадъчните води чрез изграждане на ПСОВ и довеждаща инфраструктура.

Няма данни за новоизградена канализационна мрежа и нова пречиствателна станция за отпадни води.

Мярката не е изпълнена.

Мярка 3. Подобряване на съобщителните връзки като качество и обхват на предлаганите услуги

1. Подобряване на телекомуникационното обслужване в малките населени места и текущо поддържане на радио-ретранслационната мрежа.

Мярката не се изпълнява. Няма подобрения.

3.2. Развитие на технологии и услуги, предоставяни чрез цифровизация на телекомуникационната мрежа.

Осигурено е телекомуникационно покритие на 98% от територията.

ПРИОРИТЕТ 4 – ЕКОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ

Специфична цел 1: Трайно подобряване на екологичното състояние на Община Ценово.

Мярка 1. Екологичен мониторинг – изграждане на система за непрекъснато следене на замърсяването на въздуха, водата и почвата.

Не са предоставени данни за изграден пункт за наблюдение.

Мярка 2. Програмни мерки

1. Програма за опазване на околната среда

Чрез програмата се идентифицират екологичните проблеми на територията на общината и приоритетно се планират дейности за тяхното преодоляване.

Извършени са две актуализации на програмата.

2. Програма за управление на отпадъците, като неразделна част от Програмата за опазване на околната среда.

Програмата съдържа съвкупност от мерки за постигане на ефективно третиране на отпадъците. Програмата е насочена към реализацията на Проект «Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Борово/Бяла», чрез който партньорите по проекта ще ползват регионалните съоръжения, изградени по проекта. Проектът е спрял поради неразплатени плащания.

Разработени са планове за действие през годините на плановия период за постигане на отделните стратегически цели от програмата.

3. Изграждане на площадка за депониране на черни и цветни метали.

Площадката не е изградена. Необходимо е да обсъди със заинтересованите страни целесъобразността от включване на дейността в актуализирания документ на ОПР и срока за изпълнение на дейността.

4. Проект „Подобряване качеството на питейната вода и намаляване вредното влияние на отпадните води в регион Ценово”.

Проектът не е реализиран.

Мярка 3. Технически и технологични мерки

Разработени са 18 /осемнадесет/ малки проекти за почистване и озеленяване на централните части на населените места, детските градини и училищата на територията на общината, финансиране към Предприятието за управление на дейностите по опазване околната среда в ежегодните програми на Национална кампания "За чиста околна среда" на Тема "Обичам природата - и аз участвам".

1. Изграждане на ПСОВ в с. Ценово.

Дейността е отнесена към Мярка 2, Специфична цел 2.

2. Въвеждане на системи за разделно събиране и оползотворяване на отпадъци от опаковки.

Липсва изпълнение.

3. Премахване на нерегламентирани сметища в общината и рекултивация на закритото сметище на с. Ценово.

Продължава изпълнението на мерките за отстраняване на незаконни сметища. В Община Ценово липсва депо за отпадъци, което да отговаря на изискванията на Закона за управление на отпадъците. Това налага сметоизвозване и депониране на отпадъците до общинското сметище на гр. Бяла. При влошаване на климатичните условия работата се затруднява и графикът за сметосъбиране изостава.

Има сключен договор между Министерството на околната среда и водите и Община Бяла (в качеството ѝ на бенефициент) и общините Борово, Две Могили, Опака, Полски Тръмбеш и Ценово за изграждане на Регионална система за

управление на отпадъците в регион Борово/Бяла. През 2016 година са предприети действия за отпускане на безвъзмездна помощ от ПУДООС за доизграждане.

Проектът е в процес на реализация.

4. Постоянно планово обновяване на техниката за сметосъбиране, сметоизвозване и специализирани съдове за отпадъци.

Закупени са 200 броя метални поцинковани кофи и 25 броя метални контейнери за битови отпадъци на колела - тип „Бобър”.

Мярка 4. Партньорство с бизнеса и гражданското общество

По изпълнението на мярката са предвидени редица дейности, но за да са ефективни те трябва да се формализират в отделни и конкретни процедури:

1. Повишаване на познанията, културата и съзнанието на децата и населението по въпросите на опазването на околната среда.

2. Подобряване капацитета на стопанските сектори за управление на дейности, които въздействат върху околната среда, чрез масово прилагане на доброволни екологични схеми в индустриалния сектор.

3. Привличане и повишаване участието на обществеността в процеса на вземане на решения и осигуряване на широк достъп до информация.

От началото на програмния период са разработени 2 /два/ броя процедури, което определя мярката с **ниска степен** на изпълнение.

ПРИОРИТЕТ 5 –УКРЕПВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ И РАЗВИТИЕ НА НОВИ ПРОФЕСИОНАЛНИ УМЕНИЯ

Специфична цел 1: Укрепване капацитета на общинската администрация и подобряване координацията в процес на изпълнение на Общинския план.

Мярка 1. Подобряване на взаимодействието между кмета на общината и общинския съвет чрез създаване на обединена общинска група за подкрепа на изпълнението на общинския план, която да включва:

Създадена е обединена група за подкрепа изпълнението на плана за развитие и същата функционира добре.

Мярката е **изпълнена**.

Мярка 2. Създаване на програма за обучение и развитие на умения в общинската администрация за подкрепа на местната икономическа активност и подобряване на социалния климат в общината

Повишаването на квалификацията на служителите, работещи в администрацията и мотивирането им за качествено изпълнение на служебните им задължения е постоянен процес.

Служителите от Община Ценово регулярно участват в различни тематични обучения, семинари, работни и информационни срещи по съставена програмата за обучение и развитие на служителите в администрацията, **която се изпълнява**.

Специфична цел 2: Подобряване на организацията и качеството на предоставяните от общината административни услуги.

Качеството на публичните услуги е постигнато чрез чисто организационни мерки, но през оставащия програмен период е необходимо да се засили акцента

върху повишаване на технологичното ниво, най – вече чрез предоставяне на услуги по електронен път, съгласно изискванията на Закона за електронно управление.

Мярка 1. Предоставяне на комплексни административни услуги на гражданите и бизнеса и развитие на електронното управление.

Реализиран е проект за подобряване на управлението на човешките ресурси и повишаване квалификацията на служителите в администрацията.

Проектът е приключил успешно, в резултат на което са разработени редица вътрешно – устройствени документи, с продължаващо въздействие.

Мярка 2. Развитие на информационния център в Община Ценово

Тази мярка, насочена към подобряване качеството на предоставяните на гражданите публични услуги изисква наличието на три основни компонента:

- ε Разписани организационни процедури, в съответствие с изискванията на модерната администрация и прилагане принципа “Обслужване на едно гише”;
- ε Съвременен техническо осигуряване и автоматизирани технологии, в т. ч. въвеждане на електронни услуги;
- ε Административен капацитет на служителите.

С оглед на факта, че броя на въведените електронни услуги е малък, определяме мярката със **средна степен** на изпълнение.

Специфична цел 3: Засилване на партньорството и междуобщинското сътрудничество.

Мярка 1. Създаване на система за партньорство между общината и заинтересованите страни при реализирането на общински политики.

Осъществено е успешно сътрудничество на общинското ръководство с различни териториални институции за подобряване на обществения климат при реализиране на общинските политики. Разработени са правила за дейността на Обществения съвет.

Мярката е изпълнена.

Мярка 2. Обучение на участниците и местните партньори за подпомагане процесите на партньорство и управление на съвместни програми.

Предстои разработване на проект за осигуряване на финансиране по мярка 19 на ПРСР - ВОМР.

Специфична цел 4: Създаване на програмен проектен капацитет

Мярка 1. Създаване на капацитет за ефективно планиране, програмиране, управление, контрол, наблюдение, оценка и подготовка за усвояване на средствата по структурните инструменти на ЕС, а така също от национални и местни източници.

Регулярно се представят доклади по изпълнението на общински политики.

Мярка 2. Развитие на нови подходи за насърчаване и насочване на регионалното и местното развитие

Създаден е сайт за публикации по конкретната проблематика. Провеждат се срещи и публични обсъждания с бизнеса.

Крайната рекапитулация от оценката на степента на изпълнение на целите, заложи в Общинският план за развитие, показва следните резултати, систематизирани по отделните приоритети:

Приоритет 1. Интелигентен растеж и икономическо развитие.

В приоритета са заложи най-много специфични цели – 8 (осем) броя.

Таблица 3.5

Степен на постигане на специфичните цели по Приоритет 1

Степен на изпълнение на мерките	Специфични цели
Висока и средна	1, 3, 8
Ниска	2, 6, 7
Без изпълнение	4, 5

Приоритет 2. Постигане на социална кохезия чрез укрепване и развитие на човешкия капитал.

В приоритета са заложи 5 (пет) цели.

Таблица 3.6

Степен на постигане на специфичните цели по Приоритет 2

Степен на изпълнение на мерките	Специфични цели
Висока и средна	1, 4, 5
Ниска	2, 3
Без изпълнение	Няма

Приоритет 3. Техническа и инженерна инфраструктура

В приоритета са заложи 2 (две) цели. И двете цели са със **средна степен на изпълнение**, като 1 (една) мярка е в процес на изпълнение, а 1 (една) мярка е неизпълнена.

Приоритет 4. Екологично развитие

Приоритетът е с **1 (една) специфична цел**, която се определя със **средна степен на изпълнение** 2 (две) от мерки са със средна степен, 1 (една) – с ниска и 1 (една) е неизпълнена.

Приоритет 5. Укрепване на административния капацитет и развитие на нови професионални умения.

Приоритетът е със заложи **4 (четири) специфични цели**, които се определят с **висока степен на изпълнение** – 4 (четири) мерки са изпълнени, 2 (две) са в процес на изпълнение и 1 (една) е със средна степен.

Общата констатация от изпълнението на ОПР през изминалия период, на база на оценката за реализацията на целите и мерките, откроява няколко тенденции:

ε Ритмичност на изпълнението на т. н. меки мерки – тези, които изискват текущо изпълнение и по-малък финансов ресурс (мерки 4 и 5 от Приоритет 2, които са оценени с висока степен на изпълнение), което е напълно логично;

С висока степен на изпълнение се открояват и целите по Приоритет 5, по който заложените цели изискват изпълнението на по-скоро организационни, административни и координиращи мерки;

ε С ниска степен на изпълнение са тези цели, реализацията на които изисква значително ресурсно осигуряване и външно финансиране (Европейски фондове и Републикански бюджет);

ε Без реализация са мерки, които оценяващия екип преценява, че са неуместно заложи в плана, понеже са нереалистични и практически неизпълними (Например: Мярка (2), Спец. цел (1) - Приоритет (1); Мярка (3), Спец. цел (2), - Приоритет (1); Мерки (1) и (3), Спец. цел (7) - Приоритет (1); Мярка (2), Спец. цел (2) - Приоритет (3) и други),

ε Обстоятелството, че изпълнението на голямата част от целите е разчетено да се финансира от външни източници (предимно проекти по Оперативните програми на ЕС), при което общината не е определящ фактор, много от мерките не са влезли в процес на изпълнение и е логично това да се очаква през оставащия отрязък на плановия период. Това обаче придава изключително значение на притежавания капацитет на администрацията, от която неминуемо ще се изисква подготовката и представянето на качествени проекти за финансиране от европейските програми.

От така направения анализ е видно, че общинската администрация полага достатъчно усилия и компетентност за реализация на целите. Направени са значителни инвестиции в развитието на базовата инфраструктура (пътища, улична мрежа, водоснабдителна система), на високо ниво се поддържат образователните и социалните услуги, осигурява се добро качество на административното обслужване, отделят се средства за обучения и квалификация.

3.4. ОЦЕНКА ЗА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ И НА ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И НАБЛЮДЕНИЕ

Независими/възложени оценки за използване на финансовите ресурси в общината до периода на изготвяне на настоящата МО не са известни на Оценителя. Информацията от наличните отчетни доклади на Кмета на Община Ценово и подбрани данни за проекти по оперативни програми и с други публични инвестиции, позволяват представянето на достатъчно пълна картина за приоритетните инвестиционни проекти в общината и тяхното състояние.

- **Оценка на индикативната финансова таблица**

Индикативната финансова таблица представя финансовата рамка на поетите ангажименти за успешно изпълнение на ОПР. Логично е определените финансови ресурси да са насочени към изпълнението на ключовите за общината мерки и проекти.

Не е необходимо индикативната финансова таблица да включва прогноза за пълният обем на необходимите финансови ресурси. Нейното предназначение е да даде обобщена оценка както за необходимите за изпълнението на плана парични ресурси, а така също да дефинира ясно източниците на финансиране.

В този смисъл индикативната финансова таблица, като структурен елемент на ОПР, по наша преценка, напълно отговаря на необходимите изисквания:

- ε Спазена е логиката на декомпозиране “Приоритети – Цели – Мерки”;
- ε Посочени са източниците за финансиране;
- ε Определен е относителният дял на предвидените средства по източници за финансиране в общата сума на поетите финансови ангажименти;
- ε Съставена е на базата на експертна оценка на необходимите ресурси.

Като се има предвид, че общата сума на поетите финансови задължения, включително и разбивката по отделни приоритети и цели е индикативна, допустимо е в актуализирания план да се нанесат корекции, в зависимост от наличните и подходящи източници на финансиране, от приоритета на подлежащите за финансиране мерки и евентуалното оптимизиране на мерките в ОПР.

• **Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси**

Предвиденото ресурсно осигуряване за изпълнението на плана е видно от индикативната финансова таблица, като документ изразяващ финансовите възможности на общината. Естествено трябва да се има предвид, че всички общини в Република България по принцип работят в режим на ограничен финансов ресурс. Това ги принуждава усилено да търсят възможностите на външното финансиране, най –вече чрез разработването на проекти по Европейските фондове и програми. Такъв е случаят и с плана за развитие на Община Ценово, което е видимо от анализа на относителния дял на участие във финансирането на плана по отделните източници на средства.

Предвидените основни източници на финансиране са:

- ε Общинският бюджет под формата на собствени бюджетни средства
- ε Държавният бюджет под формата на целеви субсидии;
- ε Финансови схеми по оперативните програми на Европейския съюз;
- ε Други публични източници за финансиране;
- ε Частно финансиране.

Очевидно е, че Община Ценово няма достатъчен собствен финансов капацитет за финансиране изпълнението на голяма част от проектите, заложи в ОПР.

С най-висок относителен дял (70,80 % са Фондовете на Европейския съюз,) което внася известна непредсказуемост относно осигуряването им. Това поставя изпълнението на плана в определена степен на риск.

Необходим е реалистичен управленски подход при избора на програми и проекти за минимизиране на риска, свързан с липсата на достатъчен опит. Като се има предвид, че изпълнението на европейски проекти изисква и значително съфинансиране от страна на общината е препоръчително да се засили проектният капацитет на администрацията, с оглед увеличаване на възможностите за участие в разпределението на европейски средства.

Делът на финансирането от други източници (**около 12 %**) е **изключително малък**. Поради това, от съществено значение е да се търсят възможности за публично-частно партньорство при реализирането на съвместни проекти.

Добре се използват и възможностите на годишните инвестиционни програми.

В структурно отношение по разпределението на финансовите средства по приоритети и цели е постигнат необходимия баланс.

Приоритет 2 „Техническа и инженерна инфраструктура” логично е с най-голяма тежест – 29 150 000 лева. Разпределението на средствата по останалите приоритети е пропорционално на тяхната значимост и ресурсоемкост.

- **Оценка на процедурите за управление и наблюдение**

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ОПР е изградена в съответствие с нормативните изисквания и стандарти като включва формите и способите за събиране на информация, органите за наблюдение, както и съответната организация на работата. Тя успешно изпълнява и ролята за осигуряване на публичност при изпълнение на ОПР.

Като неотменна част от системата е също оценката, доколкото заложените в плана за развитие индикатори са адекватни на приоритетите и целите, така че да се осигури измеримост (количествена и стойностна) и сравнимост (наличие на базови и целеви стойности) на оценката.

Оценка на системата за начина на функциониране и степента на ефективност по отделни компоненти, съгласно Механизма за наблюдение и контрол на реализацията на общински политики:

1. Органи за наблюдение

χ **Общинският съвет**, като основен орган за наблюдение в изпълнение на своите правомощия е приемал всички внесени от кмета на общината годишни отчети за изпълнение на плана без предписания и препоръки. По същият ред и със същата периодичност са приемани годишните инвестиционни програми и отчетите за тяхното изпълнение, като неотменим елемент на изпълнението на общинския план за развитие.

Налице е пълно съответствие с принципа за регулярност по отношение приемането на отчетните документи с една единствената забележка: **Липсва корективният ефект**, изразен в по-критична позиция от страна на общинските съветници, изразена с определени препоръки и допълнения спрямо предложението.

ε **Обществен съвет за наблюдение и контрол**

Общественият съвет в Общината е постоянно действащ консултативен и контролен орган от представители на всички заинтересовани страни – бизнес структури, гражданско общество, държавни институции и отделни експерти по конкретни секторни политики. В това си качество, обществения съвет **успешно изпълнява възложените му функции** - провежда годишни събрания и приема свои доклади с оценка на резултатите от изпълнението на Общинския план. Формира заключения и прави предложения за подобряване на резултатите от наблюдението.

Взаимодействието на Обществения съвет с общинската администрация е на

високо ниво, с което **успешно** се реализира и изискването за осигуряване на партньорство, публичност и прозрачност.

ε **Общинска администрация**

Общинската администрация изпълнява организационни и обслужващи функции, с които подпомага действията на Кмета на общината, който организира и ръководи процеса на наблюдение и контрол на Общинския план за развитие.

Осигуряването, подготовката и обработката на необходимата за наблюдение отчетна информация и данни се осъществяват от длъжностни лица, чиито функции са разписани в Устройствения правилник на администрацията и са възложени на определено структурно звено?

Администрацията подготвя и разработва **Годишните доклади за наблюдение и изпълнение** на Общинския план за развитие, представени от кмета за отчет пред другите органи за наблюдение и пред обществеността. Тези доклади подпомагат и външните експерти, които провеждат междинната и последващите оценки на плана за развитие. Администрацията осигурява с необходимата информация и останалите органи за наблюдение.

Препоръчваме, с оглед осигуряване на качествено текущо наблюдение за изпълнение на плана за развитие, през следващите години от плановия период да се разработват и годишни програми за реализация на заложените мерки – по източници на финансиране и времеви периоди, което досега отсъства в практиката на администрацията.

ε **Външни експерти**

Използването на **външна (независима) експертиза** в процеса на наблюдение и контрол на **О П Р** е **нормативно определено** по отношение изготвянето на **предварителна, междинна и последващи оценки**. Това нормативно изискване включва **субекта на външния оценител** в процеса на оценяване с оглед осигуряването на обективен неутрален поглед върху изпълнението на плана и върху факторите и обстоятелствата, които му въздействат.

Практиката на Община Ценово относно използването на външна експертиза за изготвянето на нормативно регламентирани оценки по изпълнение на **ОПР отговаря на изискванията**. Провеждането на предварителната, респективно и на междинната оценки е възлагано по надлежния ред, чрез предварителен избор на външни оценители.

Нашата препоръка е, при избора на външни оценители да се следва принципа за наличие на доказана експертиза, а не само на икономически най-изгодната оферта. Противната практика обикновено води до ниско качество на изпълнението и на съставените документи.

2. Регламентиращи документи и инструментариум

ε **Механизъм за наблюдение и контрол на изпълнение на общински политики**

Документът е разработен по проект, финансиран по оперативна в началото на новия програмен период. Чрез него се регламентират правилата и технологията за провеждане на наблюдение и контрол по изпълнението на общински политики и стратегически документи. Прилага се **изключително успешно** и по отношение на Общинския план за развитие.

ε **Правилник за работа на Обществения съвет за наблюдение и контрол**

Документът е разработен с европейско финансиране. Урежда статута, състава, функциите и правилата за работа на Обществения съвет за наблюдение и контрол. При оценката е установено, че **оправдава предназначението си** на инструмент за пряка връзка и координация между кмета, администрацията и представителите на местните общности по въпросите на местното развитие.

Придържайки се към клаузите на правилника, Обществения съвет за наблюдение и контрол провежда регулярни събрания всяка година, както и извънредни при оказала се необходимост.

ε **Индикатори за оценка на изпълнението**

Индикаторите за оценка на изпълнението са основен компонент на оценката и критерий за степента на изпълнение на целите от плана за развитие. От тук произлиза изискването да са избрани подходящо и да съответстват на принципите за целесъобразност, измеримост и приложимост.

В ОПР на Община Ценово **някои от индикаторите не съответстват** на заложените цели и мерки, **други – са неизпълними, а трети – в противоречие** с изискването на принципа за измеримост. Нарушена е донякъде тяхната обвързаност с времето. За всички е посочен период на отчетност – 1 (една) година, **което от своя страна затруднява да се прецени точно динамиката на изпълнението** - кога трябва да стартира изпълнението на мярката, дали е започнато изпълнение или предстои да се изпълнява в оставащия период.

Препоръката ни е тези несъответствия с изискванията към индикаторите и начина на дефинирането им да се коригират в Актуализирания ОПР.

ε **Документи и информация**

Основните документи, като източник на отчетни данни и като инструмент за наблюдение и контрол на изпълнението на плана са **годишните доклади** на Кмета на общината. Съставят се и се предоставят пред Общинския съвет за обсъждане и приемане редовно и в сроковете регламентирани в Механизма за наблюдение и контрол. За информиране на местната общност и гражданите се публикуват на Интернет – страницата на общината. В съдържателен план са съставени ситематизирано по приоритети, стратегически цели и мерки, което прави проследяването на изпълнението лесно и достъпно.

Разработването на **годишни инвестиционни програми** е добра управленска практика на администрацията и способства за доброто информиране по отношение източниците на финансиране. Като неотменна част от плана за развитие е разработена **Програма за неговата реализация** за целия планов период. Разработена е професионално. Структурирана е по приоритети и включва конкретни проекти, прогнозните им стойности и срокове за изпълнение.

Препоръката ни е, тази програма да се конкретизира в годишни програми за изпълнение на мерките, което би дало възможност за по лесна проследимост на изпълнението във времето.

Предоставянето на информация на гражданите, с оглед осигуряване на публичност и обратна връзка за въздействие с техни становища и предложения се **осъществява редовно и своевременно**, чрез публикации, обществени обсъждания и срещи. За ефективното наблюдение и оценка препоръчваме да се поддържа актуална база от данни за проектите на общината с приблизителна систематизация:

- ε Реализирани проекти;
- ε Проекти, в процес на реализация;
- ε Проекти, в проектна готовност;
- ε Проекти, в процес на подготовка за реализация.

В заключение на раздел 3.4 може да се обобщи, че в Община Ценово е изграден механизъм за осигуряване на прозрачност и възможности за информиране на всички заинтересовани страни в процеса на формирането и прилагането на местните политики. В процеса на изпълнение на ОПР в периода 2014 – 2016 год. се изпълняват регламентираните процедури за управление и наблюдение на политиките за балансирано местно развитие. Използваната в Общината система за наблюдение и управление е съобразена с изискванията на нормативната уредба, а механизмът за осигуряване на публичност с препоръките на методическите указания на МРРБ.

3.5. ПРЕПОРЪКИ, ИЗВЕДЕНИ ОТ МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА И НАСОКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА АКТУАЛИЗИРАН ДОКУМЕНТ ЗА ПЛАНА

Въз основа на представените по-горе съставни елементи на междинната оценка на ОПР на Община Ценово за периода 2014 – 2020 са направени следните основни изводи и насоки за разработването на актуализирания документ на плана.

Първо, съобразно оценените от нас първи резултати от изпълнението на ОПР - Ценово, може да се направи генералният извод, че той се изпълнява успешно съобразно привлеченото от Европейските фондове и националния бюджет финансиране при ограниченията на околната социално-икономическа среда на национално и регионално равнища (**Раздели 1.3, 2.2, 3.1 и 3.2**). Като цяло, целите на ОПР съответстват на характеристиките на вътрешната среда, определени от съотношението между силните и слабите страни на територията на общината и по-специално от състоянието на материалния капитал и социалните условия. Стратегията на развитие на общината е в съответствие със стратегиите и политиките на развитие на регионално, областно, национално и Европейско ниво.

Постигнати са устойчиви начални нива на формулираните в плана мерки и цели, като финансовите ресурси се използват ефективно, а процедурите за наблюдение осигуряват ефикасно управление на процеса на изпълнение на равнище „Община“ и в условията на ефикасно взаимодействие с териториалните подразделения на секторните министерства (**Раздели 3.3 и 3.4**).

От началните резултати на изпълнението е установено, че вземаните от общинската администрация оперативни решения съответстват на постановките в ОПР. Отчетните годишни доклади на Кмета през 2014, 2015 и 2016 год. са внасяни за разглеждане в Общинския съвет по надлежния ред. Няма система обаче за събиране на информация за изпълнението на плана и на други обстоятелства свързани с него.

Налице е съществен напредък в реализиране на приоритетите за развитие и модернизация на екологичната инфраструктура като основен фактор за подобряване качеството на живот на населението и влиянието ѝ за използване на туристическия потенциал на територията на общината. Необходимо е обаче да се планират повече **мерки за повишаване на местната конкурентоспособност** и привличането на инвестиции за развитие на съпътстващата земеделието индустрия.

Като цяло и с оглед на неговата актуализация, ОПР на община Ценово за периода 2014 – 2020 се нуждае от частични изменения в мерките по някои приоритети, без обаче да се налага структурна промяна в стратегическите цели, приоритети и специфични цели. Актуализацията на ОПР, **доколкото е необходима**, се предлага да има тактически характер, като се запазват основните линии на стратегията за развитие на Община Ценово до края на програмния период.

Целесъобразно е ОПР да се актуализира със запазване на **трите основни приоритета** за устойчиво развитие на селските райони - **материален капитал**, (земеделие и съпътстваща индустрия), **социален капитал** (човешки ресурси и социални институции) и **качество на живот** (инфраструктура и опазване на околната среда). Може да се обединят приоритети **(2) и (5)** поради сродните им цели и в съответствие с Областната стратегия за развитие на Област Русе. Специфичните цели (СЦ) се очаква да не се променят. Количеството мерки в рамките на всяка СЦ може да се определят съобразно планираните реалистични според възможното финансиране проекти. Като примери могат да се изтъкнат необходимостта от балансирано развитие на сектора на икономиката в общината, чрез диверсифициране на земеделското производство и развитие на преработвателни мощности, което би способствало и за намаляване на безработицата.

Полезно е в актуализирания вариант на плана за развитие да се прецизират използваните в дефинициите на приоритетите и целите понятия и термини. Коректно е да се използват легални понятия („земеделие” вм. „селско стопанство”, „техническа инфраструктура”, вм. „инженерна инфраструктура”, „повишаване на административния капацитет”, вм. „укрепване на административния капацитет”) и други.

Актуализираният социално-икономически профил на Община Ценово може да се представи като резюме за основните тенденции за изменения на социалния капитал и качеството на живот. Макар че в общи линии SWOT – анализът остава валиден (Раздел 3.1), в актуализираният документ е целесъобразно да се отстранят някои грешки при формулирането на добрите възможности (шансове) и да се обединят някои елементи на формулиране на силните и слаби страни на територията.

При формулирането на стратегическата част на актуализирания ОПР е възможно да се потърси по-пълно съответствие с Областната стратегия на област Русе, например чрез сливане на приоритет П5 към приоритет П2 (раздел 1.3 на МО).

Актуализацията на ОПР е възможно да се осъществи чрез преразпределяне на „тежестта“ на мерките в рамките на всяка специфична цел като се актуализира броят и видовете проекти по всяка мярка. Необходимо ще бъде да се прецизират формулировките на индикаторите, защото в противен случай ще бъде много трудно да се докаже окончателното изпълнение на мерките и целите.

Според нас, акцентът при обосноваване на обхвата и съдържанието на мерките в актуализирания ОПР е целесъобразно да „падне“ върху развитието на вътрешния икономически потенциал на Общината. За целта може да се търси формулиране на повече проекти за предприемачество по ПРСР и в частност по Мярка 19 – ВОМР, като се обвържат с изпълнението на стратегията на местно развитие на бъдещата Местна инициативна група (МИГ) в сътрудничество с Община Свищов.

При формулирането на подходящи индикативни проекти за развитие на местния потенциал е целесъобразно да се анализират възможностите за финансиране от ПРСР, ЕСФ, „Региони в растеж“, „Околна среда“ и др. в края на 2017 год. и останалите години от програмния период. Необходимо е да се планират и изпълнят дейности по задълбочено обсъждане на възможностите за финансиране на проекти от „бъдещата“ МИГ, както и за привличането на външни инвеститори, разработването на инвестиционен профил, на рекламни инструменти и др.

Като пример ще посочим изведените от нас и обсъдени с ръководството на община Ценово реалистични проекти на община Ценово и/или НПО за програмния период 2014 - 2020, подходящи за финансиране от Interreg V-A Румъния – България (ТГС), от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР), Оперативната програма за развитие на човешките ресурси (ОПРЧР) и други подходящи програми в следните направления:

- **По програма Interreg V-A Румъния – България през 2017 – 2018 год.**
  1. Изграждане на Посетителски център с постоянно действаща изложба на природните и културни обекти на община Ценово и на районно търговско изложение за здравословни хранителни продукти, местно производство;
  2. Превенция и управление на риска от наводнения, бедствия и аварии, Картиране на заливните зони в общината и управление на риска от задържането на водите в заливните зони;
  3. Валоризация на природните и културно-исторически забележителности и разработване на интерактивна карта за опознаване на туристически маршрути, свързани с различни видове туризъм и подходящи местни обекти в община Ценово;
- **По ПРСР 2014 – 2020 и ПРЧР 2014 - 2020**

4. Инициране и промотиране на воден маршрут по р. Янтра с подходяща туристическа инфраструктура (от гр. Бяла до вливането в р. Дунав, свързан с воден поход, посветен на четата на Хаджи Димитър);
5. Проекти за рехабилитация на участъци от общинската пътна мрежа, на уличната мрежа и тротоари, благоустрояване на центровете на селата;
6. Ремонт и обзавеждане на общинска образователна инфраструктура (училища и детски градини).
7. Ремонт и оборудване на спортни игрища и площадки в селата на община Ценово, на читалищата и други обекти, свързани с културния живот в населените места на общината;
8. Създаване на организация на производители на плодове в община Ценово и подготовка на инвестиционен проект за база за предварителна обработка, текущо съхраняване и пакетиране на плодове;
9. Проучвания и подготовка на инвестиционен профил на община Ценово;
10. Разработване на инвестиционни бизнес проекти за отглеждане на култивирани билки по Мярка 6.3 „Стартова помощ за малки земеделски стопанства“ или Мярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски производители“ на ПРСР
11. Разработване на проект за обучение и отглеждане на култивирани билки от сдружение на жените в община Ценово по ОП „РЧР“.

Предложенията за актуализация на ОПР до края на програмния период следва да се обсъдят задълбочено с участието на всички заинтересовани страни на територията на Община Ценово – ключови експерти на общинска администрация, членовете на Общинския съвет, представители на секторните структури и социалните партньори, членове на общото събрание на МИГ „Свищов–Ценово“ и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Междинната оценка на ОПР 2014 – 2020 на Община Ценово е извършена от експерти на Асоциация за регионално развитие на Област Русе (АРРР). Творческото участие на експертите при разработването на междинната оценка е, както следва:

- проф. Велизара Пенчева – администрация и управление на задачата;
- проф. Николай Найденов – Раздели 1 и 2, Раздел 3.1 и 3.5, въведение, заключение, координиране на оперативното управление, научна редакция;
- маг. ик. Милко Балкански - Раздели 3.2, 3.3 и 3.4, участие в координацията;
- гл. ас. д-р Наталия Венелинова– участие в подраздел 2.2.3 с Николай Найденов
- ик. Радка Данева – участие в Раздел 3.5 с Николай Найденов.

В резултат на извършената оценка и на основание констатациите в представения доклад, експертите от екипа определят **положителна междинна**

оценка на изпълнението на Плана за развитие 2014 – 2020 на Община Ценово. Оценката е за първите три години 2014 – 2016 на периода на действие на плана.

Изведените основни насоки и препоръки могат да се използват при евентуалното разработване на актуализирания вариант на плана, което е функция от решението на възложителя на задачите.

Л И Т Е Р А Т У Р А (по азбучен ред)

1. Закон за регионално развитие. ДВ, бр. 50/2008, посл. изм. ДВ, бр. 13/2017
2. Изследване на Общинския план за развитие и действащите стратегически документи в община Ценово за периода 2007 – 2013. Разработка на „И – Финанси“ ЕООД, съгласно Договор за БФП 13-13-5/27.11.2013 между община Ценово и ОП „Административен капацитет (непубл.)
3. Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Р България, регионални планове за развитие, областни стратегии за развитие и общински планове за развитие (2014 – 2020), МРРБ, Заповед No РД-02-14-2402/22.11.2011
4. Найденов, Н. и др., Устойчиво развитие на регионите, РУ, 1980 год.
5. Общински план за развитие на Община Ценово, Област Русе за периода 2014 – 2020. Разработка на „И – Финанси“ ЕООД, съгласно Договор за БФП 13-13-5/27.11.2013 между Община Ценово и ОП „Административен капацитет (непубл.)
6. Областна стратегия за развитие на Област Русе 2014 – 2020. (непубл.)
7. Предварителна оценка на общинския план за развитие на община Ценово за периода 2014 – 2020. Разработка на „И – Финанси“ ЕООД, съгласно Договор за БФП 13-13-5/27.11.2013 между Община Ценово и ОП „Административен капацитет.
8. Регионален план за развитие на Северен централен район 2014 – 2020.
9. Стратегия „Европа 2020“ на Европейския съюз.